

החוקה

של

ברית הרפובליקות

הסוציאליסטיות

המועצות

הוצאת תנועת הידידות ישראל—ברית-המועצות

ה ח ו ק ה

ש ל

ברית הרפובליקות

הסוציאליסטיות המועצתיות

הוצאת תנועת הידידות ישראל—ברית-המועצות

THE CONSTITUTION OF THE USSR

Hebrew Version : M. Ben-Khorin

נוסח עברי : משה בן-חורין

נדפס בישראל, תשל"ח, 1977

דפוס „אורלי“, תל-אביב

תוכן העניינים

אל הקורא הישראלי 5

ל"א ברז'נייב — על הצעת החוקה של ברית-המועצות

ועל סיכומי הדיון הכל-עממי 8

חוקת ברית הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתית . 37

אל הקורא הישראלי

תנועת הידידות ישראל—ברית-המועצות מגישה בזאת לעיונך של הקורא הישראלי את החוקה החדשה של ברית-המועצות וכן את הרצאתו של ל"א ברז'נייב אודות תוצאות הדיון הכל-עממי על הצעת החוקה (4.10.1977) בתרגום לעברית.

החוקה החדשה, שאושרה באוקטובר, היא החוקה הרביעית של ברית-המועצות. כשם שהחוקות הקודמות (1918, 1923, 1936) ביטאו שלבים בהתפתחותה של ארץ המועצות, כן גם החוקה החדשה. ל"א ברז'נייב כינה בהרצאתו את החוקה הזאת „חוק החיים של החברה הסוציאליסטית המפותחת“.

אין זה מקרה, שהציבוריות בעולם כולו גילתה התעניינות רבה בחוקה הסובייטית החדשה. ברית-המועצות, המציינת בימים אלה את מלאות 60 שנה למהפכת אוקטובר, הפכה את חזון השיחרור למציאות חיים ובנתה חברה סוציאליסטית מפותחת. לחברה זו תוכן כלכלי-חברתי ומוסרי, שיטות פעולה ודפוסי חיים האופייניים לחברה שאין בה ניצול אדם בידי אדם ודיכוי עם בידי עם אחר, ושבה האדם נמדד על-פי עבודתו, על-פי תרומתו לחברה, שבה העקרון העליון הוא: „הכל למען האדם!“

במשך השנים שחלפו, פסקה התעניינות העמים והממשלות בנעשה בברה"מ להיות סקרנות גרידא. היום אנו עדים לכך, שעמים ומנהיגים, תנועות לאומיות ותנועות שיחרור, אנשים בעלי תפיסות פוליטיות

שונות, לומדים מנסיונה של ברה"מ, כיצד ניתן לפתור בעיות כלכליות, חברתיות ולאומיות מסובכות. העמים לומדים את הדרך שעברה ברית-המועצה מהיותה ארץ נחשלת, ארץ של בערות ודלות, להפיכתה לארץ מפותחת ומתקדמת בכל השטחים ולמעצמה סוציאליסטית אדירה. החוקה החדשה של ברית-המועצות, המסכמת את הנסיון שנצבר במשך ששת העשורים שחלפו, היתה נושא לדיון כל-עממי, שנמשך ארבעה חודשים רצופים ואשר נטלו בו חלק 140 מיליון מאזרחי ברה"מ, כלומר, 80% מהאוכלוסייה הבוגרת. בדיון שנערך בכל המועצות, מהמועצות העירוניות ועד למועצה העליונה, במפעלים ובקולחוזים, באתרי הבנייה ובמוסדות המחקר, הועלו 400 אלף הצעות לתיקונים ולתוספות. ועדת החוקה שבחנה את ההצעות (שרבות מהן חזרו זו על זו) המליצה להכניס 150 שינויים ב-110 מסעיפי החוקה ולהוסיף סעיף חדש אחד.

החוקה החדשה של ברה"מ, המובאת להלן לעיונו של הקורא העברי, היא עצמה איפוא ביטוי מזהיר של הדמוקרטיה הסוציאליסטית, של שיתוף המוני העמלים בקביעת הדפוסים החוקתיים של החברה. החוקה החדשה תתרום לפיתוחה הנוסף של החברה ולבניית הקומוניזם בברה"מ. החוקה של ברה"מ מצטיינת בקווים ייחודיים, המבדילים אותה מכל החוקות הקיימות בעולם המערבי. החוקה של ברה"מ אינה מסתפקת בקביעת זכויותיהם וחובותיהם של האזרחים, אלא קובעת במקביל את חובותיה של המדינה הסוציאליסטית כלפי אזרחיה. כשם שהאזרח חייב ליטול חלק בבניית החברה, חייב לעבוד, כן חייבת המדינה לספק עבודה לכל אחד מאזרחיה על-פי כישוריו והשכלתו. כשם שהחוקה קובעת כי לכל אזרח הזכות להיהנות משירותי חינוך, בריאות, דיור, נופש, מהישגי התרבות, ועוד, כן קובעת החוקה, כי על המדינה מוטלת החובה לספק את כל השירותים הללו ולהמשיך

ולפתחם. בחוקה החדשה הורחבו זכויות הפרט, ובכלל זאת חופש המצפון וחירויות אישיות אחרות.

כישראלים שוחרים הידידות עם ברית-המועצות, אנו מברכים את העם הסובייטי על ההישגים שהשיג בששת העשורים שחלפו ועל החוקה החדשה, חוקת החברה הסוציאליסטית המפותחת, שאושרה בימים אלה.

בחוקה החדשה הוכנס לראשונה סעיף המגדיר את מדיניות-החוץ. בסעיף זה נאמר, שברה"מ חותרת לכינון השלום בעולם כולו ולפירוק נשק כללי ומוחלט. סעיף זה, שאין לו אח ודוגמה בחוקות של מדינות אחרות, הוא ביטוי למדיניות השלום העקבית של ברה"מ. מדיניות זו חותרת לכיבוי מוקדי המתיחות בעולם ולפתרון הסיכסוכים הבינלאומיים — ובכלל זאת באזורנו — על יסוד כיבוד זכויותיהם הלאומיות של כל העמים, על יסוד כיבוד ריבונותן ועצמאותן של כל המדינות, על יסוד טיפוח הידידות וההבנה בעולם כולו.

כישראלים שוחרים הידידות עם ברית-המועצות, אנו משוכנעים, כי בוא יבוא היום והחוגים הקובעים בישראל יבינו, שהידידות עם ברית-המועצות היא אינטרס לאומי חיוני של ישראל.

תנועת הידידות ישראל—ברית-המועצות

תליאביב, נובמבר 1977

ל"א ברז'נייב

על הצעת החוקה של ברית-המועצות ועל סיכומי הדיון הכל-עממי

הרצאה במושב המועצה העליונה של ברה"מ, 4.10.1977

חברים צירים נכבדים,

תפקיד היסטורי, פשוטו כמשמעו, מוטל על המושב הזה של המועצה העליונה: אישור החוקה החדשה של ברית הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות.

אנו מאשרים את החוקה החדשה ערב יום השנה השישים של מהפכת אוקטובר הסוציאליסטית הגדולה. אין זה זימון סתמי של שני גדולי האירועים בחיי הארץ. הקשר בין השניים עמוק יותר לאין ערוך. החוקה החדשה — אפשר לומר שהיא סיכום תמציתי של שישים שנות התפתחותה של המדינה המועצתית. היא מעידה כאלף עדים, שהרעיונות שהוצהרו על-ידי אוקטובר, צוואתו של לנין, מוגשמים הלכה-למעשה.

הצעת החוקה, המוגשת למועצה העליונה, היא פרי עבודתו המאומצת משך שנים רבות של צוות אנשים גדול. ועדת החוקה, שהוקמה על-ידי המועצה העליונה של ברה"מ, הורכבה מעובדי מפלגה ומדינה מנוסים, מנציגי מעמד הפועלים,

האיכרות הקולחוזית והאינטליגנציה העממית, מנציגי האומות הרבות של ארצנו. כמו-כן שותפו בעיבוד ההצעה מדענים בעלי-שם, מומחים, עובדי מוסדות ממלכתיים וארגונים ציבוריים. ההצעה נידונה פעמיים במליאת הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית של ברית-המועצות.

סבורני, שאנו רשאים לחשוב, כי פתרנו על הצד הטוב ביותר את הבעיות החשובות שהתעוררו לרגל הכנת החוקה, הדיון בה ואישורה, וזאת, תוך שמירה קפדנית ביותר על כל עקרונות הדמוקרטיה הסוציאליסטית.

א.

הדיון הכל-עממי בהצעת החוקה הפך מבחן איכותה של כל עבודת ההכנה. הדיון נמשך ארבעה חודשים כמעט והיה כל-עממי, פשוטו כמשמעו. השתתפו בו למעלה מ-140 מיליוני אנשים, דהיינו, למעלה מארבע חמישיות של האוכלוסייה המבוגרת של ארצנו. ארצנו טרם ראתה תנופה כזאת של פעילות העם.

הסיכום המדיני העיקרי של הדיון הכל-עממי הוא, שהאנשים הסובייטיים אמרו: אכן, זוהי החוקה שלה ציפינו, היא משקפת נכוחה את כיבושינו, את מאווינו ותקוותינו, קובעת נכוחה את זכויותינו ואת חובותינו, היא מחזקת את שהושג ופותחת את הסיכוי של המשך פיתוחה של בניית הקומוניזם.

כמיליון וחצי אספות של העמלים הוקדשו לדיון בהצעה. הן נערכו במפעלים, בקולחוזים, ביחידות צבאיות ובשכונות, היא נידונה במליאות, באקטיבים ובאספות, באיגודים

המקצועיים, בברית הנוער הקומוניסטי, באגודות קואו-פרטיביות, בארגוני יוצרים. כל מפלגתנו השתתפה בדיון. נערכו למעלה מ-450 אלפי אספות מפלגה פתוחות, ולמעלה מ-3 מיליונים איש דיברו בהן. ההצעה נידונה בכל המועצות, החל במועצות הכפרים וכלה במועצות העליונות של רפובליקות-הברית, דהיינו, על-ידי למעלה מ-2 מיליוני צירים המייצגים את עמנו כולו. כל הפורומים הנ"ל צידדו בהצעת החוקה. ואחרון אחרון חביב — בזרם אינסופי באו מכתבי האנשים המועצתיים.

הפטריוטיות, הסכמה נלהבת עם מדיניות מפלגתנו והשלטון המועצתי, אופקים רחבים ובגרות השיפוט, יחס של חומרה כלפי עצמו וכלפי החברים — כל אלה מאפיינים את רובם המכריע של המכתבים הנ"ל. הכותבים, כמוהם כמשתתפים בדיוני האספות — אנשים בעלי מקצועות שונים למיניהם, בני גילים שונים, בני אומות ולאומים שונים, קומוניסטים ובלתי-מפלגתיים, והם מנתחים את הצעת החוקה ניתוח קפדני ואחראי, מגישים את הצעותיהם לשיפור הטיוטה ומוסרים בו בזמן את דעותיהם על היבטים שונים של חיי חברתנו.

אתה מהרהר בנאומים ובמכתבים הנ"ל ומגיע למסקנה: זוהי השתקפותו של נצחוננו הכביר של הסוציאליזם — האדם החדש, שאינו מנתק את עצמו מהמדינה, אלא רואה את האינטרסים הממלכתיים, הכל-עממיים כאינטרס החיוני שלו-עצמו.

התזכרו? למחרת נצחון אוקטובר ציין לנין, שהמשטר הנצלני הוריש לנו אי-אמון חריף מצד ההמונים בכל דבר

ממלכתי. „להתגבר על כך — כתב — זהו תפקיד קשה מאוד, אשר רק השלטון המועצתי יוכל לו, תפקיד הדורש גם ממנו זמן ממושך ועקשנות שאינה יודעת ליאות“.*

ואכן, יכול היה השלטון המועצתי למשימה. והא ראייה מאלפת לכך: פעילותם הכבירה של העמלים בשעת הדיון בהצעת החוקה החדשה. אנו יכולים לומר בבטחה ובגאווה: העם הסובייטי כולו הפך יוצרה האמיתי של חוקת מדינתו. הרשוני, חברים, להביע בשם המועצה העליונה של ברה"מ תודה לבבית לכל שהשתתפו בדיון הכל-עממי בהצעת החוקה ולאחל להם הצלחות נוספות בעבודה לטובת מולדתנו הגדולה, השתתפות נוספת, פעילה יותר בענייני מדינתנו הסוציאליסטית. ועדת החוקה מדווחת, כי הדיון הכל-עממי איפשר לשפר את הצעת החוקה שיפור ניכר, להכניס בה שורה של תוספות, דיוקי-יתר ותיקונים מועילים.

נתקבלו בסך הכל כ-400 אלפי הצעות של תיקונים אל הסעיפים השונים, אשר תכליתן דיוקי-יתר, שיפורים ותוספות לניסוחי ההצעה. ועדת החוקה קראה בעיון את התיקונים הנ"ל — טבעי הדבר, שרבים מהם חוזרים ונשנים — וממליצה להכניס שינויים ב-110 סעיפים מסעיפי ההצעה ולהוסיף סעיף אחד חדש. כל הצירים קיבלו את המלצות הוועידה. תפקידי-אני איפוא לבסס את הצעות הוועדה בשאלות הכי מהותיות. אציין קודם כל, כי ההצעות הכי רבות נוגעות בשאלה השורשית של תפקיד העבודה בסוציאליזם. החברים מציעים

* ו"א לנין, כל הכתבים, כ' 36, עמ' 184.

לפרש בחוקה בייתר-שאת את אופי חברתנו בתור חברת
עמלים.

כסבורני, נודעת משמעות עמוקה להצעה זו. החברה
המועצתית מורכבת רק ממעמדות ומקבוצות חברתיות של
עמלים. אנו מציעים להביא זאת בחשבון ולכתוב בסעיף 1
של החוקה, כי המדינה הכל-עממית המועצתית מביעה את
רצונם ואת אינטרסיהם של הפועלים, של האיכרים ושל
האינטליגנציה, של העמלים בני כל אומות הארץ ולאומיה. בו-
בזמן צריכים, כנראה, לקבל הצעה נוספת, להגדיר בחוקה לא
רק את תשתית המדינית של ברה"מ, לא רק את תשתית
מערכתנו הכלכלית, אלא גם את תשתית החברתית של
מדינתנו. בריתם בל-תימוט של מעמד הפועלים, של האיכרות
הקולחוזית ושל האינטליגנציה העממית מהווה כיום תשתית
זו, ומצווים אנו לומר זאת בפה מלא ובמפורש.

כמו כן הציעו חברים להוסיף דיוק לניסוח הסעיף הדן
בתשתית המערכת הכלכלית של ברה"מ, להבליט בייתר-שאת
שהקניין הממלכתי וזה הקואופרטיבי-הקולחוזי מהווים תשתית
זו. זה נכון. הן שתי צורות אלו של הקניין הסוציאליסטי לגבי
אמצעי-הייצור קובעות את אופי משקנו הלאומי ואת חלוקת
החברה המועצתית לשני מעמדות ידידותיים: פועלים ואיכרים.
נקבעה תוספת דיוק זו.

קיבלנו כמה אלפי הצעות לגבי הסעיף הנוגע בתפקידם
ובמשמעותם של קולקטיבי עבודה. למציעים משאלה: לשקף
בחוקה בייתר-שאת את תפקידיו של קולקטיב עבודה וזכויותיו,
ובמיוחד בשטחים כגון תכנון הייצור והפיתוח החברתי, הכשרת
הקאדרים והצבתם, שיפור תנאי העבודה וההווי של העובדים,

העלאת מידת מיומנותם, החינוך ליחס קומוניסטי אל העבודה. מן הדין להסכים עם זאת. כל חיי החברה — הכלכליים, המדיניים והרוחניים — משתקפים בקולקטיב עבודה, בעבודת ארגוניו המפלגתי, האיגודי-המקצועי וזה של הנוער הקומוניסטי. בעצם, זהו התא הראשוני של כל האורגניזם שלנו, ולא רק של זה המשקי, אלא גם של זה המדיני. על כן צודקים החברים הגורסים, שמוטב לקבוע את מקומו של הסעיף המוקדש לקולקטיב העבודה בפרק א' של החוקה, המוקדש למערכתנו המדינית.

קיבלנו אלפי הצעות לומר בחוקה, שהתחמקות כלשהי מעבודה מועילה לחברה אינה עולה בקנה אחד עם עקרונות החברה הסוציאליסטית. האנשים דורשים להחמיר בדינם של הנעדרים מהעבודה, של המתקיימים מהכנסות שאינן נובעות מהעבודה. אי-אתה יכול לא לתמוך בשיקולים צודקים אלה.

חברים רבים מאוד כותבים, שצריך להדגיש בחוקה בכל לשון הדגשה את חובת האזרחים לשמור את רכוש העם, לשמור את הקניין הסוציאליסטי, זה פרי עבודתו המשותפת של העם, זה יסוד מוסד של פיתוח החברה כולה. ועדת החוקה מקבלת את דעת העמלים בשאלה זו ומציעה להכניס תוספת בסעיף החוקה הנוגע בדבר.

כמו כן מציעים אנו להביא בחשבון אי-אלו הערות ולהוסיף דיוק באי-אלה סעיפים של הפרק „המדינה והפרט“. למשל, בסעיף הקובע את זכות הדיור נאמר בהתאם למשאלות רבות, כי האזרחים מצוים להקפיד על שמירת הדירה שניתנה להם. בסעיף המוקדש לחובת האזרח לדאוג לחינוך הילדים

הוטעם כעת, כי גם הילדים מצווים לדאוג להורים ולהגיש להם עזרה. עלי לציין, שההצעות בדבר תוספת זו נתקבלו לא רק מאנשים קשישים, אלא גם — והדבר משמח במיוחד — מצעירים רבים.

הדיון הכל-עממי איפשר לשכלל שורה של הנחות שבהצעה, אשר תכליתן פיתוח נוסף של הדמוקרטיה הסוציאליסטית.

חברים רבים, לרבות צירי מועצות מקומיות, מציעים להכליל בחוקה סעיף חדש — הוראות הבוחרים. ההוראות מבטאות את משאלותיה השונות של האוכלוסייה, משקפות את האינטרסים המוחשיים הן של קבוצות עמלים מסויימות והן של החברה כולה. על כן מילוי ההוראות הוא חלק חשוב של עבודת המועצות וציריהן. די אם אומר, שרק בשנתיים האחרונות הוגשמו למעלה מ-700 אלפי הוראות של בוחרים. כאן אחד מהגילויים הממשיים של הדמוקרטיה הסוציאליסטית. דרוש, שלא רק הצירים, אלא גם העומדים בראש מפעלים, קולחוזים, מפעלי בנייה, מוסדות, יקדישו את מלוא תשומת-הלב למימוש הוראות הבוחרים.

אנו מתכוונים להביא בחשבון גם שורה של הצעות נבונות ונכונות נוספות של העמלים בדבר פיתוחם הנוסף של היסודות הדמוקרטיים של חיי מדינתנו. למשל, נדמה כי מן הדין לקבוע, כי אין האזרח יכול להיבחר, בדרך כלל, בו-זמנית ליותר משתי מועצות. הדבר יסייע לזרימת כוחות רעננים למוסדותינו הממלכתיים, להרחבת חוג האנשים המשתתפים בניהול ענייני המדינה.

כידוע לכם מהעתונות, התעורר בימי הדיון הכל-עממי ויכוח ער בדבר הגיל, אשר החל בו יוכלו האזרחים להיבחר למועצות. סעיף ההצעה, המעניק לאזרחים שהגיעו לגיל 18 את הזכות להיבחר לכל המועצות זכה לתמיכה נרחבת. ברם, היו גם הצעות לקבוע גיל של 21, של 23 ואפילו של 30 שנה.

ועדת החוקה בחנה שאלה זו ביוצאה מההנחה, שקולקטיבי העבודה וארגוני הציבור המציעים את המועמדים לבחירות דנים בתכונות המועמדים דיון כל-צדדי וניגשים אליהם בתביעות גבוהות. זוהי ערובה בטוחה לבחירת חברים ראויים בלבד, המסוגלים למלא על הצד הטוב ביותר את חובות הציר שאינן קלות. ומובן, שישנם אנשים לא מעטים כאלה בקרב הנוער שלנו. על כן סביר לקבוע את גיל 18 בתור גיל המקנה את זכות ההיבחרות לכל המועצות, למעט המועצה העליונה של ברה"מ. היות שהמועצה העליונה של ברה"מ מקבלת החלטות אחראיות ביותר בעלות אופי כל-ממלכתי, סביר להעניק לאזרחים את הזכות להיבחר אליה החל בגיל 21.

בנאומים ובמכתבים רבים הובעה הדעה, כי צריך להקפיד ביותר שאת על הגשמת עקרון האחריות וחובת הדיווח החלים על מוסדות המינהל ועל עובדי רשויות כלפי המועצות והאוכלוסייה. אפשר להביא זאת בחשבון בסעיפים הנוגעים בדבר בקובענו את חובת הוועדים-הפועלים, הצירים והעובדים הנבחרים האחרים לדווח באופן סדיר למועצות, לקולקטיבי העבודה ולאספות אזרחים המתכנסים בשכונותיהם.

לבסוף, ישנם רבים הסבורים שצריך לנסח ניסוח מוחשי יותר את הסעיפים הדנים בסדרי בדיקת השאילתות שהוגשו

על-ידי צירים ובסדרי בדיקת הצעות האזרחים, בכל הנוגע באחריות עובדי רשויות בגין הפרת חוקים, בגין יחס לא נכון כלפי ההערות הביקורתיות של העמלים. הוועדה סבורה, שניתן להביא זאת בחשבון בסעיפי החוקה הנוגעים בדבר.

כעת על אי-אלה תיקונים הנוגעים בארגון המוסדות הממלכתיים ופעילותם.

שורה של חברים מבקשת להגדיר באופן ברור יותר את הסמכויות של רפובליקות-הברית והרפובליקות האוטונומיות ושל המועצות המקומיות בכל הנוגע בהבטחת הפיתוח הכלכלי והחברתי המשולב של שטחיהן. אפשר להסכים עם כך. בחוקה נאמר בצורה ברורה למדי על אחריות המיניסטריונים והמוסדות הממשלתיים למצב הענפים הנוגעים בדבר. נראה, שמן הדין לקבוע באותה בהירות את תפקידי אותם מוסדות מקומיים, המבטיחים את קישור העבודה ותיאומה, את שילוב פיתוחם של המפעלים ושל המוסדות התרבותיים-החברתיים השוכנים בשטח מסויים, וזאת, בלי שים לב לכפיפותם.

הבאנו בחשבון את משאלות האזרחים והוספנו דיוק לאי-אלה סעיפים, בפרט לאלה המגדירים את סמכויות המיני-סטריונים, הוועדים הממלכתיים, מוסדות המימשל המקומיים, בתי-המשפט, הבוררות ופרקליטות המדינה.

האזרחים שהשתתפו בדיון היו תמימי-דעים בברכם על הכללתו בהצעת החוקה של פרק מיוחד הדן במטרות מדיניות-החוץ הלנינית המועצתית ועקרונותיה. ישנה הצעה להוסיף בפרק זה, כי ברית-המועצות שואפת להשגת פירוק נשק כללי ומלא. כמובן, זה נכון.

בסיכום ממליצה ועדת החוקה בפני המועצה העליונה על

קבלת כ-150 * תיקונים ותוספות דיוק לטיוטת החוקה, וזאת, למעט תיקוני עריכה גרידא. ואכן, בזה האופן נביא בחשבון דעות שהובעו על-ידי מספר רב מאוד של אזרחים. די אם אומר, שרק תיקון הסעיף המטיל על האזרחים את חובת העבודה מסתמך על רבבות הצעות חופפות מבחינת תוכנו.

ומאידך, חברים, ישנן גם הצעות, אשר הוועדה לא יכלה להביאן בחשבון.

למשל, אזרחים רבים מאוד מציעים להקנות גושפנקה חוקתית לכללים שונים, הקיימים כבר בחוקינו. לדוגמה, מועדים מוחשיים של עריכת המושבים של המועצות המקומיות ומחזוריות הדיווחים של הצירים, סמכויות של מוסדות מינהל מסויימים וסנקציות בגין הפרות חוק מסויימות.

רבים סבורים, שדווקא קטע עבודתם חייב לבוא על שיקופו בחוקה החדשה. מכאן המון הצעות לנקוב בנוסח החוקה צעדים מוחשיים, למשל, לשכלול ההסדר המשפטי של חיי המשק, לשימור הסביבה, לשיפור העבודה של שירותי הרכבת, לפיתוח התשתית הטכנית-החומרית של מערכת הבריאות, החינוך וכו'. כל ההצעות הנ"ל, חברים, מובנות מבחינה פסיכולוגית, ונדמה שהן נכונות כשלעצמן. ברם, החוקה היא חוק-היסוד של המדינה. הוא בא לעגן רק את ההנחות העיקריות, העקרוניות, שהן, מחד, פועלות במישרין, ומאידך, מתגלות ומומחשות בפעולות חקיקה אחרות. על יסוד הנחות אלו

* לאחר הדיון שנערך בסובייט העליון, אימצה ועדת העריכה 11 הצעות נוספות שהוצעו בדיון הנ"ל, והנוסח הסופי שאושר כולל גם אותן — הערת המתרגם.

יעובדו וישוכללו חוקים והוראות, במלה אחת, החקיקה השוטפת וההנחות הנ"ל יפותחו איפוא במידת הצורך. דווקא במהלך העבודה הזאת יהיה צורך לעיין היטב ולהביא בחשבון את הרעיונות המוחשיים המרובים שבוטאו בשעת הדיון בהצעת החוקה. אגב, אשר למערכת הבריאות, הוועד המרכזי דן כעת בהצעת החלטה בדבר תוכנית מורכבת של צעדים, הבאים לשפר את שמירת בריאות העם.

הרשוני לספר על ההצעות, אשר ועדת החוקה סברה, שאין הן נכונות לפי מהותן.

ישנן הצעות, שברור שהן מוקדמות מדי, מתעלמות מהעובדה, שהחוקה החדשה היא חוק היסוד של המדינה, שבה קיים, אכן, הסוציאליזם המפותח, אבל לא הקומוניזם. אצלנו פועל העקרון הסוציאליסטי: „מכל אחד — לפי יכולתו, לכל אחד — לפי עבודתו“. אי-אתה יכול לדלג עליו נוכח הרמה העכשווית של התפתחות הכלכלה ותודעת האנשים. על-כן אי-אפשר לקבל את ההצעות בדבר הנהגת שכר שווה וקיצבה שווה לכל, או בדבר קביעת גודלם על יסוד הוותק בעבודה בלבד, וזאת, בלי שים לב למומחיות העובדים ולאיכות עבודתם.

כמו-כן היו הצעות לחסל את משקי-העזר או להגבילם באופן דרסטי. אפס, מן המפורסמות שצורה זו של העבודה, שאינה כרוכה בניצול, ממלאת בזמן הנתון תפקיד מועיל בכלכלתנו. על כן דעתנו, כי צודקים אותם חברים, המציעים להדגיש בחוקה, כי המדינה והקולחוזים מסייעים לאזרחים בניהול משק-עזר. אגב, המתנגדים למשקי-עזר מודאגים לפי כל הסימנים לא מעצם קיומם, אלא ממקרים של ניצולם לרעה,

להפקת הכנסות ספסריות, ולדאבוננו ישנם מקרים כאלה. וכאן מן הדין שהמוסדות הממלכתיים הנוגעים בדבר יפעילו ביד חזקה את זכות הביקורת, אשר החוקה מעניקה להם, כדי לפקח בקפדנות, כי חלקות אדמה המועמדות לרשות האזרחים ינוצלו באופן רציונלי, לטובת החברה, וכי ההכנסות ממשק-העזר ומהעבודה האינדיווידואלית יתאימו לעקרונות הסו-ציאליזם.

ידוע, כי בברה"מ עוצבה שותפות אנשים היסטורית חדשה. העם המועצתי. אי-אלה חברים — אכן, מעטים — הסיקו מכאן מסקנות לא נכונות. הם מציעים להכניס בחוקה תפיסה של אומה מועצתית אחת, לחסל את רפובליקות-הברית ואת הרפובליקות האוטונומיות, או להגביל את ריבונותן של רפובליקות-הברית הגבלה דרסטית על-ידי שלילת זכותן לצאת מהברית ולנהל יחסי-חוץ. ובאותה רוח מציעים לבטל את מועצת הלאומים ולהקים מועצה עליונה בת בית אחד. סבורני, כי ברור שמדובר בהצעות מוטעות. אחדותו המדינית-החברתית של העם הסובייטי אין פירושה כלל ועיקר שההבדלים הלאומיים היו כלא היו. ניהלנו מדיניות לאומית לנינית עקבית, ובהקימנו את הסוציאליזם, פתרנו בו בזמן — בפעם הראשונה בהיסטוריה — את השאלה הלאומית פתרון מוצלח. ידידות העמים הסובייטיים לא תימוט ותהליך בניית הקומוניזם מלווה באופן מתמיד התקרבותם והעשרתם ההדדית של חייהם הרוחניים. אולם היינו עולים על דרך מסוכנת, אילו התחלנו לזרז באופן מלאכותי תהליך אובייקטיבי זה של התקרבות האומות. לנין הזהיר אותנו במפגיע מדרך זו, ולא נסטה מצוויו. דיון עירני התקיים בסעיף, המעמיד על שנתיים וחצי

את תקופת הסמכויות של המועצות המקומיות. קיבלנו הצעות לא מעטות להעמיד את תקופת הכהונה על חמש שנים, כדי שהציר יטיב ללמוד את המוטל עליו ויעבוד בייתר יעילות. אולם, מאידך, דבר זה היה מקטין במידה ניכרת את מספר העמלים אשר המועצה משמשת להם בית-ספר לניהול המדינה. והיה אם ציר, שנבחר לשנתיים וחצי, מיטיב לעבוד, אין מניעה להצגת מועמדותו לבחירה לתקופה שנייה. אגב, ככה נוהגים: למעלה ממחצית הצירים נבחרים שנית, ודבר זה עוזר לקיים את ההמשכיות בעבודת המועצות. על-כן דעתנו, שאין לשנות את הסעיף הנידון.

ועדת החוקה קיבלה גם מכתבים, ובהן הצעות להעביר את התיפקודים הממלכתיים למוסדות המפלגתיים במישרין, להעניק ללשכה הפוליטית של הוועה"מ של המקב"מ סמכויות חקיקה וכו'. הצעות אלו הן מוטעות מיסודן, כיוון שהן מכניסות ערבוביה בתפיסת התפקיד, אשר המפלגה ממלאת בחברתנו, מנסות לטשטש את המשמעות הנודעת למוסדות השלטון המועצתי ואת תיפקודיו.

בהפוך מפלגתנו מפלגה שלטת, היא הכריזה ברורות בוועידתה השמינית שנערכה עוד בהדרכת לנין, שהיא מעבירה את החלטותיה „דרך המוסדות המועצתיים ובמסגרת החוקה המועצתית“ (המקב"מ בהחלטות ועידותיה, כינוסיה ומליאות הוועה"מ, כ' 2, מהדורה שנייה. עמ' 77 — ברוסית), שהיא מדריכה את פעולות המועצות, אולם איננה באה במקומן, שהיא תוחמת גבולות בין תיפקודי המוסדות המפלגתיים לבין אלה של המוסדות הממלכתיים. עקרון לניני זה מעוגן בתקנון

של המקב"מ והודגש שוב בהחלטות הוועידות האחרונות של המפלגה. אנו מציעים לשקפו גם בחוקה החדשה.

המפלגה מעבירה את קווה בשאלות החיים הממלכתיים, ראשית כל, באמצעות הקומוניסטים, שנבחרו על-ידי העם למועצות והעובדים במוסדות הממלכתיים. המפלגה גורסת שאחד מתפקידיה החשובים ביותר הוא ביצור שלטון המועצות ושכלולו, הדאגה לפיתוח נוסף של הדמוקרטיה הסוציאליסטית. אנחנו מצדדים בקו עקרוני זה ונצדד בו תמיד.

חברים, הדיון בהצעת החוקה חרג מבחינות רבות הרחק מעבר לניתוח הטיוטה עצמה. הוא הפך לשיח גלוי, כל-עממי באמת על בעיות חיינו החשובות ביותר, המטרידות את האנשים המועצתיים. קולקטיבי עמלים ואזרחים בודדים העירו הערות צודקות, חריפות תדיר, על היבטים שונים של עבודת המוסדות הממלכתיים והארגונים הציבוריים, הציעו דרכים לשיפור העבודה, לסילוק הליקויים המצויים.

מכתבים רבים קוראים להגברת המאבק בטפילות, בהפרות הזדוניות של משמעת העבודה, בשכרות ובתופעות האנטי-חברתיות האחרות, הנוגדות את עצם מהותו של אורח חיינו הסוציאליסטי, וכל הארגונים הממלכתיים והציבוריים מצווים להסיק מסקנות מוחשיות מתביעה עקשנית זו של העמלים.

בשורת מכתבים נמסר על עובדות מבישות של ניצול לרעה של המעמד הרשמי הנעשה בידי עובדי רשויות בודדים, על עובדות הונאת המדינה בדרך של רישומים כוזבים, של אחיזת עיניים; על נטילת שוחד; על גישה אדישה, פורמלית למשאלות העמלים; על מקרים של רדיפות בגין ביקורת. עלי להדגיש, חברים, שכל הידיעות מהסוג הנ"ל גבדקות

בקפדנות, וזאת, לשם נקיטת הצעדים ההכרחיים, לרבות הענשת האשמות בכל חומר הדין. ובכלל, צריך לומר, שהשלטת הסדר הדרוש בכל מקום שבו הוא מופר — בייצור, בחיים הממלכתיים והציבוריים — זוהי עתודה גדולה שאפשר להפעילה לפיתוח חברתנו. כאשר נגמור עם התופעות, כגון רשלנות בעבודה, בזבוז הרכוש הסוציאליסטי, יחס משרדני-פורמלי לעניין ולאנשים, נאיץ במידה ניכרת את התקדמות הארץ, את שיפור חיי העם כולו.

במכתבים ובנאומים רבים הועלתה השאלה בדבר הגברת פיקוח העם ושכלולו. זה נכון. ולשם כך יבוא חוק ביקורת העם בברה"מ, אשר החוקה החדשה קובעת שיש לחוקקו. בשורת מכתבים כלולה המלצה להנהיג מערכת עידוד של הגדלה מסויימת של החופשות בשביל כל העובדים משך פרק זמן ממושך במסירות וביעילות לטובת החברה, בשביל חלוצי הייצור. ומאידך, לקצר את החופשות לכל הנוטלים אותן על דעת עצמם על חשבון זמן העבודה, דהיינו, במלים פשוטות: הולכי בטל, משתמטים מעבודה. נראה, שכדאי לוועד לעבודה ולשאלות החברתיות ולרשויות אחרות, וכמו-כן למועצה המרכזית הכל-בריתית של האיגודים המקצועיים להטות אוזן קשבת לרעיונות אלה, כשיכינו צעדים לשכלול מערכת החופשות ולהביא כאן בחשבון גם את נסיון הארצות האחיות. דעתנו, כי ראויות לתשומת-הלב ההצעות בדבר השיפור של תנאיי-החיים של ותיקי מלחמת המולדת הגדולה שהשתתפו בקרבות, לרבות אלה שיצאו כבר לגמלאות. המפלגה והמדינה המועצתית מגלות דאגה מתמדת לאלה שהשתתפו במלחמת המולדת הגדולה ועשו כבר דברים לא מעטים בשטח זה. האם

ניתן למצוא אמצעים נוספים, כדי להעניק אי-אלו הטבות נוספות לכל שהצילו את חירות מולדתנו ועצמאותה בקשה שבמלחמות? סבורני, כי אפשרי-גם-אפשרי.

כמו-כן ישנן משאלות בדבר הטבות נוספות לאמהות, מועלות משאלות בדבר שיפורה של הגשת העזרה הרפואית, סידורים קפדניים יותר של חלוקת המגורים, ועוד. דעתי, כי ממשלת ברה"מ מצווה יחד עם המועצה המרכזית הכל-בריתית של האיגודים המקצועיים לבדוק בקפדנות את המשאבים העומדים כיום לרשותנו ואת האפשרויות למלא את המשאלות הנ"ל ולמסור את המסקנות לנשיאות המועצה העליונה של ברית-המועצות.

כאלה, חברים, הנקודות העיקריות, אשר ועדת החוקה חשבה לחובתה לדווח עליהן לרגל הדיון הכל-עממי שנערך בהצעת חוקת ברית-המועצות.

ב.

חברים צירים, הצעת חוקתנו החדשה והדיון הכל-עממי בה עמדו משך זמן רב במרכז תשומת-לבו של העולם כולו. אפשר אולי לומר, שהדיון הפך לא כל-עממי בלבד, אלא גם בינלאומי. ואנו רואים בזה עדות נוספת לתפקיד הכביר אותו ממלא הסוציאליזם בעולם בן-זמננו.

ידידינו בארצות הסוציאליסטיות האחיות דנו בהרחבה בהצעה החדשה של החוקה המועצתית והעניקו לה תמיכה נלהבת. הם התייחסו אליה במלוא תשומת-הלב והקפדנות, גילו יחס חברי וענייני. הם ניתחו אותה בפרוטרוט, התחלקו אתנו בנסיונם-הם. אנו מודים להם בכל הכנות.

העתונות של הארצות הסוציאליסטיות הקדישה תשומת-לב עצומה להצעת החוקה. היא העריכה אותה כתעודה, הנושאת לעולם את „אמת הסוציאליזם ויום המחר של האנושות“, כ„גילוי-דעת של עידן בניית הקומוניזם“. חברינו הקרביים — ראשי ארצות החבר הסוציאליסטי, הדגישו את החשיבות הגדולה של ההצעה מבחינת קביעת הסיכויים של פיתוח ארצותיהם.

בארצות הסוציאליסטיות צויין בסיפוק, כי טיוטת ההצעה של חוקת ברה"מ החדשה משקפת גם נקודות, האופייניות לחוקות המדינות האחיות, כפי שגם חוקותיהן קלטו מנסיונה הקודם של החקיקה המועצתית. כך הולך-ונצבר הנסיון המשותף של הבנייה הממלכתית הסוציאליסטית.

המדינות הצעירות שהשתחררו לא מזמן מהעול הקולוניאלי, אותן מדינות הקובעות כעת את המשך דרכן, למדו בעניין רב את הצעת החוקה המועצתית החדשה. עסקנים בכירים של מדינות אלו אמרו לנציגי ברה"מ, שהם תקווה שיפיקו תועלת לא-מעטה מההצעה המכלילה שישים שנה של נסיון הבנייה הממלכתית של הארץ הראשונה אשר הסוציאליזם ניצח בה. העתונות של ארצות רבות באסיה, באפריקה ובאמריקה הלטינית פירשה את ההצעה פרשנות ערה. הודגש במיוחד, כי הישגי הארץ המועצתית המשתקפים בהצעת החוקה משמשים דוגמה והשראה לכל העמים בעלי ההכוון אל הסוציאליזם.

העמלים שבעולם הקפיטליסטי, ובראש ובראשונה, חיל-החלוץ שלהם, המפלגות הקומוניסטיות והפועליות, קיבלו את

הצעת החוקה החדשה של ברה"מ בתשומת-לב יוצאת מגדר הרגיל. העתונות הקומוניסטית מסרה לקוראיה את פרטי תוכן ההצעה, ניתחה אותה נתח היטב והעריכה את משמעותה הערכה רמה. המפלגות האחיות מדגישות, שזוהי תעודה חשובה מאוד, המתארת, הסוציאליזם המפותח בן-זמננו מהו, ואילו משימות מעמיד הוא בפני עצמו. ברית-המועצות צעדה צעד ענק בדרך ההתפתחות הדמוקרטית; העם המועצתי הוכיח הלכה-למעשה את צדקת הרעיונות הנעלים של מארקס, אנגלס ולנין; הצעת חוקת ברה"מ מכילה שפע של חומר ללימוד, להרהור ולוויכוח — כך הגיבו הקומוניסטים בעולם הקפיטליסטי, אשר החוקה החדשה של ארץ אוקטובר היא עזר במאבקם הצודק לעניין העמלים.

באופן כללי, חברים, ההדים הנמרצים, ההתעניינות הגדולה, הכנה וההסכמה הנלהבת שבהם נתקבלה הצעת חוקתנו אצל המוני העמלים בעולם כולו, ממלאים את הלב בגאוות ההישגים, אותם השיג העם המועצתי, עוזרים להבין ביותר-שאת את משמעותם הבינלאומית הגדולה.

גם העתונות הבורגנית ואמצעי המידע ההמוניים האחרים של העולם הקפיטליסטי לא פסחו על הצעת החוקה של ברה"מ. ישנם שמסרו מידע אובייקטיבי פחות או יותר על תוכן התעודה. שורה של עתונים מערביים ציינה, כי חוק היסוד החדש של ברה"מ מסמן פיתוח נוסף של הדמוקרטיה בברה"מ, הרחבת זכויות האזרחים וארגוני הציבור, עליית השפעתם על המדיניות הכלל-ממלכתית. „באלטימור סאן“ האמריקאי קבע ביושר, שההצעה מעניקה לאזרחים המועצתיים „זכויות מלאות יותר לעומת חוקות מערביות כלשהן: זכות לעבודה, למנוחה,

לבחירת המקצוע, לבטחון החברתי, להבטחת הדיור, לחינוך, לעזרה רפואית חינם אין כסף".

אנשי מדינה ועסקנים מדיניים והעתונות של ארצות ההון מכירים בחשיבות העובדה, שברית-המועצות עיגנה את מסירותה לעניין השלום ושיתוף-הפעולה הבינלאומי בצורה משפטית-ממלכתית בפרק החוקה המוקדש למדיניות-החוץ. „פייננשל טיימס“ האנגלי כינה את הצעת החוקה „תעודה היסטורית“. „זידוויטשה צייטונג“ שבגרמניה המערבית קבע, שהצעה היא בעלת „משמעות כבירה“.

ברם, מארגני התעמולה האימפריאליסטית הודאגו באופן ברור, שעה שהדיון בחוקתנו קיבל תנופה בינלאומית רחבה. כבר ב-13 ביוני הביע „גנראל-אנצייגר“ שבגרמניה המערבית, את מורת-רוחו משום, ש„המערב עוסק כעת מדי בהצעת החוקה המועצתית החדשה“.

היינו עדים לחזרה על התמונה שראינו כבר אלפי פעמים בשנות קיומה של המדינה המועצתית: ביטוי נמלץ לשיטות התעמולה האימפריאליסטית. מה להם ולארצנו הגדולה על ההיסטוריה ההירואית שלה, זו בעלת התרבות המזהירה והמגוונת, בעלת אחת מרמות החינוך הגבוהות ביותר בעולם, בעלת חיי היצירה האינטנסיבית והידידותית של אומותיה ולאומיה הרבים! כל אלה מעניינים אך במעט את המומחים ל„מלחמה הפסיכולוגית“. להם מטרה אחת בלבד: למנוע את גידול השפעת הסוציאליזם על מוחות האנשים, לזרוע בכל הדרכים אי-אמון ואיבה כלפיו. מכאן הבדיות השגרתיות, הסילופים המחוצפים והכזבים הישירים בנוגע בברית-המועצות, הסומכים על חוסר היידע של הציבור, על קוראים, צופים

ומאזינים תמימים. מכאן המגמה לא למסור מידע על החוקה המועצתית החדשה, אלא לסלף את תוכנה, להקטין את משמעותה, ואפילו — במידה שזה אפשרי — להעלים, פשוטו כמשמעו, את הנחותיה העיקריות.

ההתקפות העזות במיוחד כווננו נגד ההנחות בדבר זכויות האזרחים המועצתיים, חירויותיהם וחובותיהם.

יש כמובן, משום הגיון בדבר. הן נציגיו הנכבדים של העולם הקפיטליסטי בחרו בזמן האחרון דווקא את נושא ה"דאגה" לזכויות האדם בתור הכיוון העיקרי של מסעם הרעיוני נגד ארצות הסוציאליזם. אפס, מבקרי החוקה המועצתית נקלעו במצב שאין לקנא בהם. אין הם יכולים להתעלם מכך, שבהצעת חוקתנו נקבעו הזכויות הכלכליות-החברתיות והמדיניות של האזרחים וחירויותיהם בצורה רחבה יותר, ברורה יותר ומלאה יותר מאשר במקום כלשהו ובזמן כלשהו, והוא הדין בערובות המוחשיות למימוש הזכויות הנ"ל.

וכי יש להם, לסניגורי הסדרים הקפיטליסטיים משהו שניתן להציבו אל מול הישגיו הממשיים של הסוציאליזם המפותח. אילו זכויות וחירויות של ממש מבטיחה החברה האימפריאליסטית בת-זמננו להמוני העמלים הרחבים ?

"זכותם" של עשרות מיליונים לאבטלה ? או "זכותם" של החולים להסתדר ללא עזרה רפואית העולה הון עתק ? או "זכותם" של המיעוטים הלאומיים להפליה משפילה בעבודה, בחינוך, בחיי יומיום ובחיים המדיניים ? או שמא את ה"זכות" לחיות בפחד מתמיד מפני העולם התחתון המאורגן, הכל-יכול, ולראות, כיצד עושים העתונות והקולנוע, הטלוויזיה והרדיו את

הכל, כדי לחנך את הדור הצעיר ברוח האנוכיות, האכזריות והאלימות?

אין תעמלני הקפיטליזם והוגי דעותיו יכולים להכחיש, כי הסוציאליזם גמר מזמן עם פגעי החברה הנ"ל. על כן בחרו הם בדרך אחרת. הם ריכזו את עיקר האש נגד אותן הנחות האומרות, כי השימוש הנעשה בידי אזרח בזכויותיו ובחירויותיו — אסור שהוא יזיק לטובת החברה והמדינה, לזכויות האזרחים האחרים; וכי מימוש הזכויות והחירויות אין להפרידו ממילוי החובות המוטלות על האזרח.

על פי ההצעה של חוקת ברה"מ, אין לנצל את זכויות האזרח נגד החברה והמדינה הסוציאליסטית. ו, פירוש הדבר — כותב, למשל, „זאלצבורגר פולקסבלאט“ האוסטרי — שלאזרחים המועצתיים אין זכויות כלשהן. לא פחות ולא יותר!

ואילו בעיני „קוריירי דה-לא-סרא“ האיטלקי אין זה מוצא חן, כי ההצעה מדברת על חובת האזרחים המועצתיים לקיים את חוקת ברה"מ, את החוקים המועצתיים, לכבד את כללי החברה הסוציאליסטית. „כל ההגבלות האלו — מכריז בטאון המונופולים האיטלקיים — מבטלות הלכה-למעשה את מימוש זכויות האזרח, מכל מקום, לפי תפיסתנו אנו...“. מסתבר, ששימוש זכויות האזרח בברה"מ פירושו הפרת החוקים!

ובכלל, מנקודת ראותם של אוייבינו המעמדיים, נראה, שהיינו צריכים להעניק לאזרחי ברה"מ „זכות“ אחת ויחידה — להיאבק במדינה המועצתית, במשטר הסוציאליסטי, וזאת, כדי לגרום נחת לאימפריאליזם. ניאלץ איפוא לאכזב „מבקרים“

אלה של חוקתנו: העם המועצתי לא יעלה לעולם על דרך מילוי משאלותיהם!

„מבקרינו“ מעמידים פנים, משל אינם יודעים, שהנחות שבהצעת חוקתנו שעוררו את מורת-רוחם הולמות לחלוטין את התעודות הבינלאומיות החשובות. הבה נזכיר להם: בהכרזה הכללית של זכויות האדם שאושרה על-ידי האו"ם נאמר במפורש כי „לכל אדם ואדם חובות כלפי אותה חברה, אשר רק בתוכה תיתכן התפתחות חופשית ומלאה של אישיותו“, וכי מימוש זכויות האזרח וחירויותיו דורש את „ההכרה ההכרחית בזכויות הזולת וחירויותיו וכיבודן, וכמו-כן את סיפוק התביעות הצודקות של המוסר, הסדר הציבורי והרווחה הכללית בחברה הדמוקרטית“.

כזהו עקרון חיי הציבור הדמוקרטי שזכה להכרת הכל. ואין שום דבר אחר, רבותי המבקרים, באותן הנחות של חוקת ברה"מ החדשה, המעוררות את זעמכם הצבוע.

ההנחות שבהצעה, הקובעות את תפקיד המקב"מ בחיי החברה המועצתית מעוררות את מורת רוחו של רוב המבקרים הבורגניים. הם מקימים המולה רבה, שפירוש הדבר הוא, כביכול, „הכרזת הדיקטטורה של המפלגה הקומוניסטית“, „מעמד בכורה של המפלגה לעומת המדינה“, „השתרגות מסוכנת של מוסדות המפלגה והמדינה“, „חיסול המחיצות בין המפלגה לבין המדינה“.

מה נענה להם? מניעי ההתקפה הזאת מחוורים לנו. המפלגה הקומוניסטית היא חיל-החלוץ של העם המועצתי, חלקו הכי קידמי ובעל התודעה הכי מפותחת, שאין להפרידו מהעם בכללותו. אין למפלגה אינטרסים כלשהם זולת אינטרסי

העם. הנסיון להעמיד את המפלגה מול ונגד העם כמוהו כנסיון — נניח — להעמיד את הלב מול ונגד אורגניזם האדם כולו.

ציינתי כבר, כי המפלגה הקומוניסטית פועלת במסגרת חוקת ברה"מ. אבל דבר זה לא איכפת למבקרים הבורגניים. הם היו רוצים להחליש את התפקיד, אשר המפלגה הקומוניסטית ממלאת בחברה המועצתית; הם חולמים בכלל שיוכלו להחליש את ארצנו, את משטרנו הסוציאליסטי, לחסל את האידיאלים הקומוניסטיים שלנו. למזלנו אין הדבר הזה לאל ידם. ככל שהאנשים המועצתיים יפתרו את בעיות בניית הקומוניזם, ההולכות-והופכות מורכבות יותר ואחראיות יתר, כן יגדל בהתמדה תפקידה של המפלגה הקומוניסטית. והדבר מביא לא את הגבלת הדמוקרטיה הסוציאליסטית, אלא את פיתוחה ההולך-ומעמיק, וזאת, בהתאם מלא למצע מפלגתנו.

והרי נקודה נוספת. ישנם אחדים מבין המבקרים המערביים של חוקתנו החדשה, המנסים לתוקפה „משמאל“, אם מותר להתבטא כך. הם עוסקים בהיבט העיוני של הדבר, טוענים, כי מחברי ההצעה אינם דבקים, כביכול, בעקביות מספקת בתורת מארקס המדברת על גוויעת המדינה בקומוניזם. „מסאג'רו“ האיטלקי מקונן, על שהחוקה המועצתית „דחתה ללא סייג את העקרון הקומוניסטי של, גוויעת המדינה“, אשר הארגונים הציבוריים היו צריכים לתפוש את מקומה“. „ניו-יורק-טיימס“ קובל: „המדינה המועצתית אינה יכולה ואינה רוצה לגווע“. מחרה-מחזיק אחריו „טיימס“ הלונדוני: „אין סימן כלשהו לגוויעת המדינה“.

דאגה זו של הוגי הדעות הקפיטליסטיים להתפתחות

מדינתנו הסוציאליסטית בהתאם לתורת מארקס-לנין נוגעת, כמובן, בלבנו. תנוח דעתם, לשווא חששותיהם. ההתפתחות מתחוללת דווקא באותו כיוון, אותו חזו אבות המארקסיזם ואשר מפלגתנו קבעה בתעודות היסוד שלה.

מבקרינו מתוך המחנה הבורגני (ויחד אתם, אם לדבר גלויות, אי-אלה חברים מתוך תנועת הפועלים הבינלאומית) אינם רואים או אינם רוצים לראות את העיקר — את דיאלקטיקת התפתחותנו החברתית. ופירושה, כי ככל שהמדינה הסוציאליסטית מתפתחת ומשתכללת, כן נוטלים מיליוני האזרחים חבל פעיל יותר בעבודת מוסדות המימשל, במוסדות פיקוח העם, בניהול הייצור והחלוקה, במדיניות החברתית והתרבותית, בהגשמת שפיטה צודקת. באחת, בד בבד עם התפתחות הדמוקרטיה הסוציאליסטית מתרחשת צמיחת ממלכתיותנו לקראת מינהל עצמי ציבורי קומוניסטי. מובן, שזהו תהליך ממושך, אולם זהו תהליך בלתי-פוסק, ואנו בטוחים: החוקה החדשה של ברית-המועצות תשרת היטב מטרה חשובה זו של הבנייה הקומוניסטית.

ג.

חברים, את החוקה החדשה מכנים, בצדק, חוק החיים של החברה הסוציאליסטית המפותחת. וזוהי החברה שנוצרה בברית-המועצות. ודווקא חברה כזאת, חברה סוציאליסטית מפותחת, בוגרת, הולכת-ונוצרת בשורה של ארצות אחרות של החבר הסוציאליסטי. וחשוב מאוד וטוב נעשה, אם נתאר לעצמנו את תכונותיה האופייניות, את מקומה בתהליך ההיסטורי של עיצוב התצורה הקומוניסטית.

אזכיר, כי כבר בשנים הראשונות של השלטון המועצתי אמר לנין — וגם כתב — בחזותו את העתיד, על הסוציאליזם „המוכן“, „המלא“, „המפותח“, שהוא סיכוייה, מטרתה של בניית הסוציאליזם.

כיום השגנו מטרה זו. נסיונה של ברית-המועצות, ולאחר מכן נסיונן של הארצות האחיות הראה, שיצירת יסודות הסוציאליזם, דהיינו, היסול המעמדות המנצלים, הקמת הקניין החברתי בכל מיגזרי המשק הלאומי אינה מאפשרת עדיין להתחיל במעבר הבלתי-אמצעי אל הקומוניזם. על הסוציאליזם שניצח לעבור דרך דרגות מסויימות של התבגרות, ורק החברה הסוציאליסטית המפותחת יוצרת את האפשרות לפתוח בבניית הקומוניזם. ואגב, כיום אנו יודעים, כי שכלול הסוציאליזם זוהי משימה מורכבת לא פחות, אחראית לא פחות, מיצירת יסודותיו.

אי-אלה מספרים מחכימים נותנים מושג על המרחק המבדיל בין השלב הנוכחי של התפתחות הסוציאליזם בארצנו לבין דרגתו האתחלתית.

כיום, בתנאי 1977 דרוש לנו פחות מחודש כדי לקבל את התוצר החברתי הגולמי שהופק במשך כל שנת 1936. מידת ציודה של העבודה בטכניקה בענפי הייצור החומרי גדלה מאז פי 14; מידת ציודה של העבודה באנרגיה גדלה בתעשייה — כמעט פי 8, ובחקלאות — למעלה מפי 15.

לא רק הטכניקה השתנתה מבלי הכר, השתנו גם האנשים השולטים בה. החינוך הגבוה והתיכון (המלא והלא-מלא) הפך כיום נחלתם של 73.2% של הפועלים, ואילו לפני 40 שנה היה נחלתם של פחות מ-8%. במשך כל הזמן הזה גדל מספר

המומחים בוגרי החינוך הגבוה והמקצועי-התיכון פי 34
בתעשייה ופי 47 בחקלאות.

גם רמת חייהם של האנשים המועצתיים השתנתה מהקצה
אל הקצה. והרי שתי דוגמאות בלבד : ב-1936 בנינו בתי מגורים
בשטח כולל של 14.9 מיליוני מ"ר בלבד, ואילו ב-1977 נבנה
למעלה מ-110 מיליונים מ"ר. ב-1936 שילמנו הטבות על חשבון
קרנות הצריכה הציבוריות בסך 21 רובלים לנפש, ואילו השנה
— 382 רובלים.

עיניכם הרואות : המרחק עצום. והרי לא הכל ניתן לבטא
במספרים. הקידמה החומרית והתרבותית בעלת קנה המידה
הנ"ל הצמיחה אצלנו התקרבות ניכרת של תנאי העבודה
והחיים בעיר ובכפר, בתחום העבודה הגופנית וזו הרוחנית.
דורות חדשים של אנשים מועצתיים גדלו וחונכו כבר
בסוציאליזם וכך עוצבה תודעתם הסוציאליסטית.

כאלה היו התהליכים, אשר כתוצאה מהם יש לנו הזכות
לומר, שהסוציאליזם המפותח נבנה כיום בברית-המועצות,
שזוהי אותה דרגת בגרותה של החברה החדשה, כאשר
מסתיימת בנייתו-מחדש של כל מכלול היחסים החברתיים על
יסוד העקרונות הקולקטיביסטיים, זו תכונתו הפנימית של
הסוציאליזם. מכאן מלוא המרחב הקיים בשביל פעולת חוקי
הסוציאליזם, לגילוי יתרונותיו בכל תחומי החיים החברתיים.
מכאן שלמותה האורגנית של המערכת החברתית ודינמיותה,
יציבותה המדינית ואחדותה הפנימית המוצקה, מכאן התקרבותם
ההולכת-וגדלה של כל המעמדות והקבוצות החברתיות, של
כל האומות והלאומים והתהוותה אצלנו של שותפות אנשים
חברתית ובינלאומית חדשה מבחינה היסטורית — העם

המועצתי. מכאן גם יצירת התרבות החדשה, הסוציאליסטית, קביעת אורח החיים החדש, הסוציאליסטי.

מובן מאליו, כי הכינוי „מפותחת” הולם רק אותה חברה סוציאליסטית, הנשענת על תעשייה רבת-עוצמה, קידמית, על משק חקלאי רב-ממדים בעל דרגת מיכון גבוהה, דבר המאפשר להפוך הלכה-למעשה את סיפוקם ההולך-ורב של צרכי האזרחים המגוונים למטרה העיקרית והבלתי-אמצעית של פיתוח החברה. בתנאים ששררו בארצנו נאלצנו לפתור את הבעיה של יצירת התשתית הטכנית-החומרית ההכרחית לסוציאליזם המבוגר כבר אחרי שנוצרו יסודות המשטר החדש. נדמה, כי גם ארצות אחרות, שעלו על דרך הסוציאליזם כשארשותן כלכלה חלשה או מפותחת באופן בינוני, תיאלצנה ללכת בדרכנו.

המצב יהיה שונה בארצות שתהיינה, בשעת נצחונה של המהפכה הסוציאליסטית, בעלות כוחות ייצור מפותחים היטב. אבל גם הן תעמודנה בפני הכורח לפתור את הבעיות המורכבות של בניית הסוציאליזם המבוגר, כגון סיגול המדע הקשה של ארגון כל החיים החברתיים על יסוד העקרונות הסוציאליסטיים, לרבות סיגול מדע התכנון וניהול המשק הלאומי, וכמוכן חינוך האזרחים לתודעה הסוציאליסטית.

באחת, יהיו התנאים הייחודיים של הארצות הבונות את הסוציאליזם כאשר יהיו, השלב של שכלולו על יסוד עצמי, שלבה של החברה הסוציאליסטית המבוגרת, המפותחת, כמוהו כחוליה ההכרחית של התמורות החברתיות, כמוהו כתקופה ממושכת באופן יחסי של ההתפתחות בדרך המובילה מהקפיטליזם אל הסוציאליזם. והמודעות לכל האפשרויות של

הסוציאליזם המפותח והשימוש בהן מהווים בו-בזמן את המעבר אל בניית הקומוניזם. העתיד אינו מעבר לתחום ההווה. העתיד מושתת על ההווה. בפותרנו את בעיות היום הזה, שהוא יום סוציאליסטי, אנו נכנסים בהדרגה ביום המחרת שהוא יום קומוניסטי.

נסיוננו מלמד, כי צמיחתה ההדרגתית של מדינת הדיקטטורה הפרולטרית בכיוון אל המדינה הכלל-עממית היא אחת התוצאות מנצחונם המלא של היחסים החברתיים הסוציאליסטיים. ברית-המועצות הנוכחית היא שלב טבעי בהתפתחות המדינה בת אוקטובר, שלב אופייני לסוציאליזם המפותח. מכאן, שתפקידי המוסדות הממלכתיים, מבנם, תיפקודיהם, סדרי עבודתם — כל אלה חייבים להיות מותאמים לדרגת התפתחות החברה שהושגה.

החוקה החדשה של ברה"מ מבטיחה התאמה כזאת. עם אישורה נוכל לומר במלוא הצדק: עשינו דבר חשוב נוסף, המקרב את ארצנו להשגת המטרות הנעלות של מפלגתנו ושל עמנו.

חברים, לפני 20 שנה, ביום זה, ה-4 באוקטובר, צעדה האנושות את צעדה הראשון אל תוך החלל. זאת בישר לוויינו המלאכותי של כדור-הארץ, שנוצר על-ידי שכלם וידיהם של האנשים המועצתיים. כל העולם נוכח לדעת, מה מסוגלת ליצור אותה „ברית נציגיהם של המדע, הפרולטריון והטכניקה“, אשר עליה חלם ולאדימיר איליץ' לנין בשחר השלטון המועצתי. ברית זו באה על התגלמותה במעש בניית הסוציאליזם בארצנו, הפכה למקור החשוב של מעללי הסוציאליזם המפותח, הראויים לציון.

הדיון בהצעת החוקה הוכיח פעם נוספת, כי אחדותם של כל המעמדות והקבוצות החברתיות, של כל האומות והלאומים, של כל דורות החברה המועצתית, המלוכדים סביב המפלגה הקומוניסטית, היא אחדות מוצקה וברוכה.

מיליוני העמלים בעיר ובכפר הביעו את תמיכתם בחוק היסוד בדבריהם ובמעשיהם. הם השוו כל שורה משורות ההצעה לעבודתם המעשית העצמית, לעבודת קולקטיבי העבודה שלהם. הם נטלו על עצמם התחייבויות סוציאליסטיות מוגדלות, הכניסו תיקונים בתוכניות, דלו עתודות חדשות להעלאת יעילות הייצור ואיכות העבודה, קיבלו את חוקתם החדשה במעללי עמל הירוואיים גדולים. באחת, עמנו הוכיח שוב, כי הוא בעליה של מולדתו הסוציאליסטית, אשר כל השלטון בה שמור לו. כל הכבוד והשבח לעם המועצתי הגיבור, בונה הקומוניזם!

הרשוני, חברים צירים, להביע את הבטחון, כי המועצה העליונה תאשר את הצעת החוקה, לאחר שתדון בה, ותצייד בזה האופן את העם המועצתי במכשיר רב-עוצמה חדש של בניית הקומוניזם.

חוקת

ברית הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות

מהפכת אוקטובר הסוציאליסטית הגדולה שבוצעה על-ידי פועלי רוסיה ואיכריה בהנהגת המפלגה הקומוניסטית בראשותו של ו"א לנין, מיגרה את שלטון בעלי ההון והאחוזות, ניתצה את כבלי הדיכוי והקימה את המדינה המועצתית — מדינה מסוג חדש, כלי עיקרי של הגנת הכיבושים המהפכניים, של בניית הסוציאליזם והקומוניזם. התחילה פנייתה ההיסטורית-העולמית של האנושות מהקפיטליזם אל הסוציאליזם.

השלטון המועצתי ניצח במלחמת האזרחים, הדף את ההתערבות האימפריאליסטית, הגשים תמורות כלכליות-חברתיות עמוקות ביותר, שם קץ אחת ולתמיד לניצול אדם בידי אדם, לאנטאגוניזמים המעמדיים ולאיבה הלאומית. איחודן של הרפובליקות המועצתיות בברית הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות הכפילה פי כמה את כוחות עמי הברית ואפשרויותיהם בבניית הסוציאליזם. נקבעו קניין חברתי לגבי אמצעי הייצור, דמוקרטיה אמיתית להמוני העמלים. בפעם הראשונה בתולדות האנושות הוקמה חברה סוציאליסטית.

מעשה הגבורה האלמותי של העם המועצתי, של כוחותיו המזויינים שנחלו נצחון היסטורי במלחמת המולדת הגדולה היווה גילוי מזהיר של כוח הסוציאליזם. נצחון זה ביצר את האוטוריטה ואת העמדות הבינלאומיות של ברה"מ, פתח אפשרויות נוחות חדשות לגידול

כוחות הסוציאליזם, השחרור הלאומי, הדמוקרטיה והשלום בעולם כולו.

עמלי ברה"מ המשיכו בפעילותם היוצרת, הבטיחו פיתוח מהיר וכל-צדדי של הארץ, שכללו את המשטר הסוציאליסטי. בוצרה ברית מעמד הפועלים, האיכרות הקולחוזאית, האינטליגנציה העממית; בוצרה הידידות של אומות ברה"מ ולאומיה. עוצבה האחדות המדינית-החברתית של החברה המועצתית, אשר מעמד הפועלים הוא הכוח העומד בראשה. המדינה המועצתית שהגשימה את תפקידי דיקטטורת הפרולטריון הפכה מדינה כל-עממית. תפקידה המדריך של המפלגה הקומוניסטית — חיל החלוץ של העם כולו — גדל.

חברה סוציאליסטית מפותחת גבנתה בברה"מ. בשלב זה, בהתפתח הסוציאליזם כבר על תשתיתו-הוא, מתגלים בייתר-שאת כוחות היצירה של המשטר החדש, היתרונות של אורח החיים הסוציאליסטי, והעמלים נהנים במידה הולכת-וגדלה מפירות הכיבושים המהפכניים הגדולים.

זוהי חברה, שבה נוצרו כוחות ייצור רבי עוצמה, מדע ותרבות קידמיים, רווחת העם נמצאת בעלייה מתמדת, תנאים נוחים יותר ויותר מעוצבים לפיתוחה הכל-צדדי של האישיות.

זוהי חברה של יחסים חברתיים סוציאליסטיים בשלים, שבה התהוותה שותפות אנשים היסטורית חדשה, העם המועצתי, וזאת על יסוד התקרבותם של כל המעמדות ושל כל השכבות החברתיות, של שוויונם המשפטי והעובדתי של כל האומות והלאומים.

זוהי חברה, אשר עמליה בעלי מידה גבוהה של ארגון, של רעיוניות, של תודעה, והם פטריוטים ואינטרנציונליסטים.

זוהי חברה, אשר דאגת הכל לרווחת כל אחד ודאגת כל אחד לרווחת הכל הן חוק החיים בה.

זוהי הברה של דמוקרטיה אמיתית, אשר מערכתה המדינית מבטיחה ניהול יעיל של כל ענייני החברה בידי העמלים, הנוטלים חבל פעיל במידה הולכת-וגדלה בחיים הממלכתיים וכן שילוב זכויותיו וחירויותיו הממשיות של האזרח בחובותיו ובאחריותו כלפי החברה. החברה הסוציאליסטית המפותחת היא שלב טבעי בדרך אל הקומוניזם.

מטרתה בהא הידיעה של המדינה המועצתית היא בניית החברה הקומוניסטית האל-מעמדית, אשר בה יתפתח מינהל עצמי קומוניסטי חברתי. תפקידיה העיקריים של המדינה הכל-עממית הסוציאליסטית: יצירת התשתית הטכנית-החומרית של הקומוניזם, שכלול היחסים החברתיים הסוציאליסטיים והפיכתם ליחסים קומוניסטיים, חינוך האדם בן החברה הקומוניסטית, העלאת הרמה החומרית והתרבותית של חיי העמלים, הבטחת בטחון הארץ, סיוע לביצור השלום ולפיתוח שיתוף-הפעולה הבינלאומי.

העם המועצתי,

המודרך על-ידי רעיונות הקומוניזם המדעי והשומר אמונים למסורותיו המהפכניות,

הנשען על כיבושיו הכלכליים-החברתיים והמדיניים הגדולים של הסוציאליזם,

השואף לפיתוח נוסף של הדמוקרטיה הסוציאליסטית,

המביא בחשבון את מצבה הבינלאומי של ברה"מ בתור חלק אורגני של המערכת הסוציאליסטית העולמית והמודע לאחריותו הבינלאומית,

המקיים את המשכיותם של הרעיונות והעקרונות של החוקה המועצתית הראשונה מ-1918, של חוקת ברה"מ מ-1924 ושל חוקת ברה"מ משנת 1936,

מבצר את יסודות המשטר החברתי של ברה"מ ומדיניותה, קובע את זכויות האזרחים, את חירויותיהם וחובותיהם, את עקרונות ארגונה ומטרותיה של המדינה הכל-עממית הסוציאליסטית ומצהירם בחוקה הזאת.

א. יסודות המשטר החברתי של ברה"מ ומדיניותה

פרק ראשון

המערכת המדינית

סעיף 1. ברית הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות היא מדינה כל-עממית סוציאליסטית, המביעה את רצונם ואת אינטרסיהם של הפועלים, של האיכרים ושל האינטליגנציה, של העמלים בני כל האומות והלאומים של הארץ.

סעיף 2. כל השלטון בברה"מ שייך לעם. העם מקיים את השלטון הממלכתי באמצעות המועצות של צירי-העם, המהוות את תשתיתה המדינית של ברה"מ. כל המוסדות הממלכתיים האחרים כפופים לביקורת המועצות של צירי-העם ומצויים למסור להן דו"חות.

סעיף 3. ארגונה של המדינה המועצתית ופעילותה מושתתים בהתאם לעקרון הצנטרליזם הדמוקרטי כלהלן: בחירות כל מוסדות המימשל הממלכתי מלמטה ועד למעלה, חובתם לדווח לעם, כפיפות המוסדות הנמוכים יותר להחלטותיהם של המוסדות הגבוהים יותר; הצנטרליזם הדמוקרטי משלב הדרכה אחידה ביוזמה ובפעילות יוצרת של הרשויות המקומיות, באחריותם של כל רשות ממלכתית ושל כל בעל תפקיד לעניין שהופקד בידיהם.

סעיף 4. המדינה המועצתית, כל מוסדותיה פועלים על יסוד החוקיות הסוציאליסטית, מבטיחים את קיום הסדר החוקי, אינטרסי החברה וזכויות האזרחים.

הרשויות הממלכתיות, הארגונים הציבוריים ועובדי הרשויות מצווים לקיים את חוקת ברה"מ ואת החוקים המועצתיים.

סעיף 5. השאלות החשובות מאוד של חיי המדינה מועברות לדיון כל-עממי וכמו-כן מועמדות להצבעה כל-עממית [רפרנדום].

סעיף 6. המפלגה הקומוניסטית של ברית-המועצות היא הכוח המדריך והמכוון של החברה המועצתית, לבם של מערכתה המדינית, של הארגונים הממלכתיים והחברתיים. המקב"מ קיימת למען העם ומשרתת את העם.

המפלגה הקומוניסטית, המצויידת בתורת מארקס ולנין, קובעת את התוכניות הכלליות לעתיד של פיתוח החברה, את הקו של מדיניות-הפנים-והחוץ של ברה"מ, מדריכה את הפעילות היוצרת הגדולה של העם המועצתי, מקנה למאבקו לנצחון הקומוניזם אופי תוכניתי, מושתת על מדע.

כל הארגונים המפלגתיים פועלים במסגרת של חוקת ברה"מ.

סעיף 7. האיגודים המקצועיים, ברית הנוער הקומוניסטי הלגינית הכל-בריתית, הארגונים הקואופרטיביים והציבוריים ההמוניים האחרים משתתפים בניהול ענייני המדינה והציבור, בפתרון השאלות המדיניות, המשקיות והתרבותיות-החברתיות, וזאת בהתאם לתפקידים שנקבעו בתקנוניהם.

סעיף 8. קולקטיבי עבודה משתתפים בדיונים הנערכים בעניינים הממלכתיים והציבוריים ובפתרונם, בתכנון הייצור והפיתוח החברתי, בהכשרת הקאדרים והצבתם, בדיונים הנערכים בשאלות הניהול של מפעלים ומוסדות, שיפור תנאי העבודה וההווי, ניצול האמצעים שנועדו לפיתוח הייצור, לצעדים תרבותיים-חברתיים ולעידוד החומרי וכמו-כן בפתרון כל השאלות הנ"ל.

קולקטיבי העבודה מפתחים את התחרות הסוציאליסטית, מסייעים להפצת שיטות עבודה מתקדמות, לביצור המשמעת בעבודה, מחנכים את חבריהם ברוח המוסר הקומוניסטי, דואגים להעלאת תודעתם המדינית, להעלאת תרבותם ומיומנותם המקצועית.

סעיף 9. הרחבה נוספת של הדמוקרטיה הסוציאליסטית היא כיוון היסוד של פיתוח המערכת המדינית של החברה המועצתית: השתתפות הולכת-ומתרחבת של העמלים בניהול ענייני הציבור והמדינה, שכלול המנגנון הממלכתי, הגברת פעילותם של ארגוני ציבור, חיזוק הפיקוח העממי, ביצור היסוד המשפטי של חיי המדינה והציבור, הרחבת הפומביות, התחשבות מתמדת בדעת הציבור.

פרק שני

המערכת הכלכלית

סעיף 10. הקניין הסוציאליסטי לגבי אמצעי-הייצור הוא יסודה של המערכת הכלכלית של ברה"מ. הקניין הסוציאליסטי מקיף: את הקניין הממלכתי (הכל-עממי); את הקניין הקואופרטיבי-הקולחוזאי. גם רכושם של האיגודים המקצועיים ושל הארגונים הציבוריים האחרים, הדרוש להם להגשמת תפקידיהם שבתקנוניהם, הוא קניין סוציאליסטי.

המדינה שומרת על הקניין הסוציאליסטי ויוצרת את התנאים הנאותים להרחבתו.

שום איש אינו רשאי לנצל את הקניין הסוציאליסטי להפקת רווח אישי ולמטרות-בצע אחרות.

סעיף 11. הקניין הממלכתי הוא רכושו המשותף של כל העם המועצתי, הצורה העיקרית של הקניין הסוציאליסטי. האדמה ונבכיה, המים, היערות הם קניינה הבלעדי של המדינה. המדינה היא בעלת אמצעי הייצור העיקריים: מפעלי התעשייה, הבנייה והמשק החקלאי, אמצעי התובלה והתקשורת; והוא הדין בבנקים, במפעלים מסחריים, מוניציפליים ואחרים שאורגנו בידי המדינה, עיקר מערכת הדירות העירונית וכמו-כן הרכוש האחר הדרוש לביצוע התפקידים הממלכתיים.

סעיף 12. הקולחוזים והארגונים הקואופרטיביים האחרים, תאגידיהם הם בעלי אמצעי-ייצור ורכוש אחר, אשר תכליתם לאפשר להם להגשים את התפקידים שנקבעו בתקנוניהם.

האדמה שבידי הקולחוזים נמסרת לשימוש התמידי ללא תשלום.
המדינה מסייעת לפיתוח הקניין הקואופרטיבי-הקולחוזי ולקירובו
אל זה הממלכתי.

הקולחוזים והמשתמשים באדמה האחרים מצווים על שימוש יעיל
באדמה, על יחס זהיר אליה, על העלאת פוריותה.

סעיף 13. ההכנסות מהעבודה מהוות את היסוד של קניינם
הפרטי של אזרחי ברה"מ. עם הרכוש הפרטי נמנים פריטים שבשימוש
היומיומי, פריטים של צריכה אישית, של נוחיות אישית ומשק העזר
הביתי, המגורים והחסכוניות הנובעים מהעבודה. המדינה מגינה על
קניינם האישי של האזרחים ועל הזכות להורישו.

האזרחים רשאים להשתמש בחלקות אדמה, המועמדות לרשותם
בהתאם לחוק, לניהול משק עזר (לרבות החזקת בהמות ועופות),
לגננות, לגידול ירקות וכמו-כן לבניית מגורים אינדיווידואליים.
האזרחים מצווים להשתמש באופן רציונלי בחלקות האדמה שברשותם.
המדינה והקולחוזים מגישים עזרה לאזרחים בניהול משק-העזר.

אסור לנצל רכוש, שהוא קניינם האישי של האזרחים או נמצא
בשימושם, להפקת הכנסות שלא מן העבודה או להפעילו לרעת
החברה.

סעיף 14. עבודתם החופשית מהניצול של האנשים המועצתיים
היא מקור גידולם של העושר החברתי, של רווחת העם וכל אדם
מועצתי.

המדינה מקיימת פיקוח על אמות המידה של העבודה ושל
הצריכה, וזאת בהתאם לעקרון: „מכל אחד — לפי כשרונותיו, לכל
אחד — לפי עבודתו“. המדינה קובעת את שיעור המס המוטל על
ההכנסות החייבות במס.

העבודה המועילה לחברה ותוצאותיה קובעות את מעמד האדם בחברה. המדינה מסייעת להפיכת העבודה לצורך חיים ראשון במעלה של כל אדם מועצתי, וזאת בשלבה תמריצים חומריים ומוסריים ובעודדה חדשנות ויחס יוצר אל העבודה.

סעיף 15. המטרה העליונה של הייצור החברתי בסוציאליזם היא סיפוקם המירבי של צרכי האדם החומריים והרוחניים ההולכים-וגדלים.

המדינה מבטיחה את עליית פריון העבודה, את הגברת יעילות הייצור ואיכות העבודה, את פיתוחו הדינמי, התוכניתי והפרופורציונלי של המשק הלאומי, וזאת תוך הישענות על פעילותם היוצרת של העמלים, על התחרות הסוציאליסטית, על הישגי הקידמה הטכנית-המדעית ובשכללה את הצורות ואת השיטות של ניהול הכלכלה.

סעיף 16. כלכלת ברה"מ מהווה תשלובת מאוחדת של המשק הלאומי, המקיפה את כל חוליות הייצור, החלוקה והחילופים החברתיים על פני שטחה של הארץ.

ניהול הכלכלה מוגשם על יסוד תוכניות ממלכתיות של פיתוח הכלכלה והחברה, המביא בחשבון את עקרונות הענפים והטריטוריה, כשהדבר מלווה שילוב הניהול הממורכז בעצמאותם וביוזמתם המשקית של המפעלים, התאגידים והארגונים האחרים, ושימוש נמרץ בקטיגוריות התחשיב המשקי, הרווח, מחיר הקרן ומנופים ותמריצים כלכליים אחרים.

סעיף 17. בברה"מ מותר לנהל פעילות עבודה אינדיווידואלית בתחומי המלאכה, המשק החקלאי, השירותים היומיומיים הניתנים לאוכלוסיה וסוגי עבודה אחרים, הבנויים באופן בלעדי על עבודתם האישית של האזרחים ושל בני משפחתם וזאת בהתאם לחוק. המדינה

מווסתת את העבודה האינדיווידואלית ודואגת לכך, שהיא תשרת את החברה.

סעיף 18. לטובת ההווה והדורות הבאים נוקטים בברה"מ את האמצעים ההכרחיים להגנת האדמה ונבכיה, העולם הצומח והעולם החי וניצולם הרציונלי, המושתת על המדע; לשימור טוהר האוויר והמים; להבטחת ייצורם-החוזר של משאבי-הטבע ולשיפור הסביבה הסובבת את האדם.

פרק שלישי

פיתוח החברה והתרבות

סעיף 19. הברית בל-תימוט של הפועלים, של האיכרים ושל האינטליגנציה מהווה את תשתיתה החברתית של ברה"מ. המדינה המועצתית מסייעת לחיזוק האחידות החברתית של החברה, לשחיקת ההבדלים המעמדיים, לשחיקת ההבדלים המהותיים בין העיר והכפר, בין העבודה השכלית לבין זו הפיסית, להתפתחותם הכל-צדדית ולקירובם של כל האומות והלאומים של ברה"מ.

סעיף 20. בהתאם לאידיאל הקומוניסטי האומר כי,,התפתחותו החופשית של כל אחד הוא תנאי להתפתחות החופשית של הכל", שמה המדינה המועצתית לעצמה את המטרה להרחיב את האפשרויות הממשיות הניתנות לאזרחים לפתח וליישם את כוחותיהם היצירתיים, את כשרונותיהם וכישוריהם לפיתוח הכל-צדדי של האישיות.

סעיף 21. המדינה דואגת לשיפור תנאיי העבודה והגנתה, לארגונה המדעי, לצמצום העבודה הפיסית הקשה ולאחר מכן לדחיקה מוחלטת של רגליה, וזאת על יסוד המיכון המשולב והאוטומציה של תהליכי הייצור בכל ענפי המשק הלאומי.

סעיף 22. בברה"מ מגשימים בעקביות את תוכנית הפיכתה של העבודה במשק החקלאי לצורה מצורות העבודה בתעשייה; מרחיבים באזורים הכפריים את רשת מוסדות החינוך, התרבות והבריאות, של המסחר והתזונה החברתית, של השירותים היומיומיים ושל המשק המוניציפלי, הופכים את היישובים הכפריים ליישובים מסודרים היטב.

סעיף 23. המדינה נוקטת בהתמדה מדיניות של העלאת הרמה של שכר העבודה, של ההכנסות הממשיות של העמלים על יסוד עליית פיריון העבודה.

כדי לספק סיפוק רב יותר את צרכי האנשים המועצתיים, מקימים קרנות צריכה ציבוריות. המדינה דואגת לגידול הקרנות הנ"ל ולחלוקתן הצודקת, וזאת תוך השתתפותם הרחבה של ארגוני ציבור ושל קולקטיבי עבודה.

סעיף 24. מערכות ממלכתיות של בריאות, של ביטוח חברתי, של מסחר ותזונה חברתית, של שירותים יומיומיים ושל משק מוניציפלי פועלות ומתפתחות בברה"מ.

המדינה מעודדת את פעילותם של ארגונים קואופרטיביים וציבוריים אחרים בכל שטחי השירותים הניתנים לאוכלוסייה. המדינה עוזרת להתפתחות תרבות הגוף והספורט ההמוניים.

סעיף 25. מערכת חינוך אחידה קיימת ומשתכללת בברה"מ. היא מבטיחה לאזרחים הכשרה השכלתית-כללית ומקצועית, מבטיחה

חינוך קומוניסטי ופיתוח רוחני ופיסי לנוער, מכשירה אותו לעבודה ולפעילות הציבורית.

סעיף 26. המדינה מבטיחה פיתוח תוכניתי של המדע והכשרת קאדרים מדעיים, מארגנת את יישום התוצאות של המחקרים המדעיים למשק הלאומי ולמישורי החיים האחרים, וזאת בהתאם לצרכי החברה.

סעיף 27. המדינה דואגת להגנת הערכים הרוחניים, לריבויים ולשימוש נרחב בהם, כדי להקנות לאנשים המועצתיים חינוך מוסרי ואסתטי ולהעלות את רמתם התרבותית.

פיתוח האמנות המקצועית והיצירה האמנותית העממית זוכה בברה"מ לעידוד מירבי.

פרק רביעי

מדיניות חוץ

סעיף 28. ברה"מ מנהלת בעקביות מדיניות לניית של שלום, מצדדת בביצור בטחון העמים ובשיתוף פעולה בינלאומי נרחב. מדיניות-החוץ של ברה"מ מכוונת להבטחת תנאים בינלאומיים נוחים לבניית הקומוניזם בברה"מ, להגנת האינטרסים הממלכתיים של ברית-המועצות, לביצור עמדותיו של הסוציאליזם העולמי, לתמיכה במאבק העמים לשחרור הלאומי ולקידמה החברתית, למניעת מלחמות תוקפניות, להשגת פירוק-נשק כללי ומוחלט ולהגשמה עקבית של עקרון דו-הקיום בשלום של מדינות בעלות משטר חברתי שונה. אסור לנהל בברה"מ תעמולה בזכות המלחמה.

סעיף 29. היחסים של ברה"מ עם המדינות האחרות מושתתים על קיום העקרונות של השוויון הריבוני, של ויתור הדדי על יישום הכוח או על האיום בכוח; של חסינות הגבולות; של שלמותן הטריטוריאלית של המדינות; של הסדר המריבות בדרכי שלום; של אי-ההתערבות בעניינים הפנימיים; של כיבוד זכויות האדם וחירויות היסוד, של שוויון הזכויות של העמים וזכותם להיות אדונים לגורלם; של שיתוף פעולה בין המדינות; של מילוי נאמן של ההתחייבויות, הנובעות מהעקרונות ומהדפוסים המקובלים על הכל של המשפט הבינלאומי או מהחוזים הבינלאומיים שנחתמו על-ידי ברה"מ.

סעיף 30. ברה"מ, המהווה חלק אורגני של המערכת הסוציאל-ליסטית העולמית, של החבר הסוציאליסטי, מפתחת ומבצרת את הידידות ואת שיתוף-הפעולה, את העזרה ההדדית החברית עם ארצות הסוציאליזם, וזאת על יסוד האינטרנציונליזם הסוציאליסטי; היא נוטלת חבל פעיל בשילוב הכלכלי ובחלוקת העבודה הסוציאליסטית הבינלאומית.

פרק חמישי

הגנת המולדת הסוציאליסטית

סעיף 31. הגנת המולדת הסוציאליסטית היא תפקודה מהחשובים ביותר של המדינה, עניינו של כל העם. בברה"מ הוקמו הכוחות המזוינים ונקבע שירות חובה כללי, אשר מטרתם הגנת הכיבושים הסוציאליסטיים, עבודתו השלווה של העם המועצתי, ריבונותה ושלמותה הטריטוריאלית של המדינה.

חובתם של הכוחות המזויינים של ברה"מ כלפי העם היא להעניק למולדת הסוציאליסטית הגנה בטוחה, להיות במצב של כוננות קרבית מתמדת שהיא ערובה להדיפה מיידית של תוקפן כלשהו.

סעיף 32. המדינה דואגת לבטחון הארץ ולכושרה ההגנתי; היא מציידת את הכוחות המזויינים של ברה"מ בכל הדרוש להם. החוק קובע את חובותיהם של המוסדות הממלכתיים, של ארגוני הציבור, של עובדי הרשויות ושל האזרחים בכל הנוגע בהבטחת בטחון הארץ ובביצור כושרה ההגנתי.

ב. המדינה והפרט

פרק שישי

האזרחות בברה"מ. שוויון זכויותיהם של האזרחים

סעיף 33. האזרחות המועצתית היא אחת בשביל כל ברה"מ. כל אזרח מאזרחי רפובליקת הברית הוא אזרח של ברה"מ. חוק האזרחות בברה"מ קובע את היסודות ואת הסדרים, אשר על פיהם קונים או מאבדים את האזרחות המועצתית. אזרחי ברה"מ השוהים בחו"ל נהנים מהגנתה ומחסותה של המדינה המועצתית.

סעיף 34. אזרחי ברה"מ שווים בפני החוק, יהיו כאשר יהיו מוצאם, מעמדם החברתי, רכושם, השתייכותם הלאומית והגזעית, מינם, השכלתם, שפתם, יחסם אל הדת, סוג עיסוקם ואופיו, מקום מגוריהם והנסיבות האחרות.

לאזרחי ברה"מ מובטח שוויון זכויות בכל שטחי החיים הכלכליים, המדיניים, החברתיים והתרבותיים.

סעיף 35. האשה בברה"מ היא בעלת זכויות שוות לאלו של הגבר.

מימוש הזכויות הנ"ל מובטח על-ידי כך, שלאשה ניתנות אפשרויות שוות לאלו של הגבר בקבלת ההשכלה וההכשרה המקצועית, בעבודה, בשכר העבודה, בהתקדמות בעבודה, בפעילות המדינית-הציבורית והתרבותית, וכמו-כן על-ידי האמצעים המיוחדים הנקוטים להגנת עבודת הנשים ובריאותן; על-ידי יצירת תנאים המאפשרים לנשים לשלב עבודה באמהות; על-ידי ההגנה המשפטית, התמיכה החומרית והמוסרית, הניתנות לאמהות ולילדות, לרבות החופשות בתשלום וההטבות האחרות הניתנות לנשים הרות ולאמהות; על-ידי צמצום הדרגתי של זמן עבודתן של נשים שלהן ילדים קטנים.

סעיף 36. אזרחי ברה"מ בני הלאומים והגזעים השונים הם בעלי זכויות שוות.

מדיניות הפיתוח הכל-צדדי והקירוב של כל אומותיה ולאומיה של ברה"מ, חינוך האזרחים ברוח הפטריוטיות המועצתית והאינטרנציונליזם הסוציאליסטי, האפשרות להשתמש בשפת האם ובשפות של עמי ברה"מ האחרים — כל אלה מבטיחים את מימוש הזכויות הנ"ל.

החוק מעניש כל הגבלת זכויות, אם במישרין אם בעקיפין, הענקת יתרונות כלשהם, אם במישרין אם בעקיפין, לפי סימני היכר

לאומיים או גזעיים; והוא הדין בהטפה כלשהי של בלעדיות גזעית או לאומית, של איבה או זלזול מטעמי גזע או לאום.

סעיף 37. הזכויות והחירויות שנקבעו על-ידי החוק, לרבות הזכות לפנות לבית-משפט ולרשויות ממלכתיות אחרות להגנת הזכויות האישיים (לרבות זכויות הרכוש), המשפחתיות והאחרות שמורות לאזרחים הזרים ולאנשים נטולי-אזרחות השוהים בברה"מ.

האזרחים הזרים והאנשים נטולי האזרחות השוהים בשטחה של ברה"מ חייבים לכבד את חוקת ברה"מ ולקיים את החוקים המועצתיים.

סעיף 38. ברה"מ מעניקה את זכות המקלט לזרים, הנרדפים בגין הגנת אינטרסי העמלים ועניין השלום, בגין ההשתתפות בתנועה מהפכנית ובתנועת שחרור לאומי, בגין פעילות מדינית-ציבורית, מד-עית או יוצרת אחרת מתקדמת.

פרק שביעי

הזכויות, החירויות והחובות העיקריות של אזרחי ברה"מ

סעיף 39. לאזרחי ברה"מ מלוא הזכויות והחירויות הכלכליות-החברתיות, המדיניות והאישיים שנקבעו בחוקת ברה"מ וחוקיה והם ערבים לזכויות הנ"ל. המשטר הסוציאליסטי מבטיח את הרחבת הזכויות והחירויות, שיפור מתמיד של תנאיי חייהם של האזרחים, וזאת במקביל לביצוע תוכניות הפיתוח הכלכלי-החברתי והתרבותי. אסור שהשימוש הנעשה על-ידי האזרחים בזכויותיהם ובחירויות-

תיהם יביא נזק לאינטרסי החברה והמדינה, לזכויותיהם של האזרחים האחרים.

סעיף 40. אזרחי ברה"מ זכאים לעבודה, זאת אומרת לקבלת העבודה המובטחת עם מתן שכר עבודה בהתאם לכמות העבודה ולאי-כוחה ושלא יפחת מהמזער הנקבע על-ידי המדינה. זכות זו כוללת את הזכות לבחור את המקצוע, את סוג העיסוק והעבודה בהתאם לנטייה, לכשרונות, להכשרה המקצועית, להשכלה ותוך הבאתם בחשבון של צרכי הציבור.

זכות זו מובטחת על-ידי המערכת הסוציאליסטית של המשק, על-ידי הגידול המתמיד של כוחות הייצור, ההכשרה המקצועית הניתנת חינם אין כסף, העלאת המיומנות בעבודה והקניית מומחויות חדשות, פיתוח מערכות של הכוון מקצועי ושל סידור בעבודה.

סעיף 41. אזרחי ברה"מ זכאים למנוחה.

זכות זו מובטחת על-ידי שבוע העבודה שלא יעלה על 41 שעה לפועלים ולפקידים ועל-ידי יום עבודה מקוצר בשביל שורה של מקצועות וענפי ייצור, על-ידי זמן עבודה מקוצר בלילה; על-ידי מתן חופשות שנתיות בתשלום, ימי מנוחה שבועית וכמו-כן על-ידי הרחבת הרשת של מוסדות חינוך-ותרבות והבראה, על-ידי פיתוח הספורט, תרבות-הגוף והתיור ההמוניים; על-ידי יצירת אפשרויות נוחות של נופש במקום המגורים ותנאים אחרים של ניצול רציונלי של הפנאי. תקנוני הקולחוזים קובעים את משך זמן העבודה והמנוחה של הקולחוזאים.

סעיף 42. אזרחי ברה"מ זכאים להגנת הבריאות.

זכות זו מובטחת על-ידי עזרה רופאית מוסמכת, הניתנת חינם אין כסף על-ידי מוסדות בריאות ממלכתיים; על-ידי הרחבת רשת

מוסדות לריפוי ולחיזוק בריאותם של האזרחים; על-ידי פיתוח ושכלול של אמצעי גיהות ובטיחות ותברואה בייצור; על-ידי נקיטת אמצעי מניעה נרחבים; על-ידי אמצעים להבראת הסביבה; על-ידי דאגה מיוחדת לבריאות הדור הצעיר, לרבות איסור עבודת ילדים שאינה קשורה בלימוד ובחינוך לעבודה; על-ידי פיתוח מחקרי מדע, אשר תכליתם מניעת התחלואה וצמצומה, הבטחת חיי פעילות ארוכי שנים לאזרחים.

סעיף 43. אזרחי ברה"מ זכאים לבטחון חומרי בימי זיקנה, במקרה מחלה, איבוד מלא או חלקי של כושר העבודה ואובדן המפרנס.

זכות זו מובטחת על-ידי ביטוח חברתי של פועלים, של פקידים ושל קולחוזאים; על-ידי סעד בגין חוסר כושר עבודה זמני; על-ידי תשלום קיצבאות, הניתנות על חשבון המדינה והקולחוזים, בגין הגיל, הנכות ובמקרה של אובדן המפרנס; על-ידי סידור בעבודה הניתן לאזרחים שאיבדו באופן חלקי את כושר עבודתם; על-ידי דאגה לאזרחים הזקנים ולנכים; על-ידי צורות אחרות של בטחון חברתי.

סעיף 44. אזרחי ברה"מ זכאים לדיור.

זכות זו מובטחת על-ידי פיתוחה ושימורה של מערכת הדירות הממלכתיות והציבוריות; על-ידי הסיוע, הניתן לבניית מגורים קואופרטיבית ואינדיווידואלית, החלוקה הצודקת של שטח המגורים, המתבצעת תחת פיקוחה של הציבוריות, שטח הניתן במקביל לביצוע התוכנית של בניית מגורים מסודרים; וכמו-כן על-ידי שכר נמוך תמורת הדיור והשירותים המוניציפליים. אזרחי ברה"מ מצוים לשמור על הדירה שהועמדה לרשותם.

סעיף 45. אזרחי ברה"מ זכאים להינוך.

זכות זו מובטחת על-ידי מתן חינם אין כסף של כל סוגי הינוך, על-ידי מימוש הינוך הובה תיכוני כללי הניתן לנוער, על-ידי פיתוח נרחב של הינוך הטכני-המקצועי, המקצועי-התיכון וזה הגבוה הניתן על-יסוד קשירת הינוך בחיים, בייצור; על-ידי הינוך הניתן בהת-כתבות ובשעות הערב; על-ידי מתן מלגות ממלכתיות והטבות אחרות לתלמידים ולסטודנטים; על-ידי מתן חינם אין כסף של ספרי לימוד; על-ידי האפשרות ללמוד בבית-הספר בשפת האם; על-ידי יצירת התנאים המאפשרים לימוד עצמי.

סעיף 46. אזרחי ברה"מ זכאים ליהנות מהישגי התרבות.

זכות זו מובטחת על-ידי העמדתם בהישג ידי הכל של נכסי תרבות המולדת ושל נכסי התרבות העולמית המצויים במוסדות הממלכתיים והציבוריים; על-ידי פיתוחם ומיקומם המסודר של מוסדות התרבות והינוך ברחבי הארץ; על-ידי פיתוח הטלוויזיה והרדיו, המו"לות וכתבי-העת, רשת הספריות המשרתות חינם אין כסף; על-ידי הרחבת החילופים התרבותיים עם חו"ל.

סעיף 47. בהתאם למטרות של בניית הקומוניזם מובטחת לאזרחי

ברה"מ הזכות של היצירה המדעית, הטכנית והאמנותית. היא מובטחת על-ידי הפיתוח הנרחב של המחקרים המדעיים, של הפעילות בשטחי ההמצאה והשכלול, על-ידי פיתוח הספרות והאמנות. המדינה יוצרת את התנאים החומריים הדרושים לכך, מגישה תמיכה לחברות רצוניות ולאגודות של יוצרים, מארגנת את יישום ההמצאות והצעות השכלול למשק הלאומי ולתחומי חיים אחרים.

המדינה מגינה על זכויות המחברים, הממציאים והמשכללים.

סעיף 48. לאזרחי ברה"מ הזכות להשתתף בניהול ענייני המדי-

נה והציבור, בדיון ובקבלת חוקים והחלטות בעלות משמעות כלל-ממלכתית ומקומית.

זכות זו מובטחת על-ידי האפשרות לבחור ולהיבחר למועצות צירי-עם ולמוסדות ממלכתיים נבחרים אחרים, להשתתף בדיונים ובהצבעות כל-עממיות, בפיקוח העממי, בעבודת מוסדות ממלכתיים, ארגונים ציבוריים ובמוסדות של פעילות ציבורית, באספות של קולקטיבי עבודה ושל תושבי שכונות.

סעיף 49. לכל אזרח ברה"מ הזכות להציע למוסדות ממלכתיים ולארגונים ציבוריים הצעות בדבר שיפור פעילותם, לבקר את הלי-קויים שבעבודתם. עובדי הרשויות חייבים לדון בהצעות ובהודעות האזרחים, לענות עליהן ולנקוט צעדים הכרחיים, וזאת בפרקי זמן הקבועים בחוק.

ההתנכלות בגין הביקורת אסורה. אנשים העורכים התנכלויות בגין ביקורת יתנו את הדין.

סעיף 50. לאזרחי ברה"מ מובטח חופש הדיבור, העתונות, האספה, העצרת, התהלוכה והתפגנה ברחוב, וזאת בהתאם לטובת העם ולמען בצר ופתח את המשטר הסוציאליסטי.

מימושן של החירויות המדיניות הנ"ל מובטח על-ידי העמדתם לרשות העמלים וארגוניהם של בנייני ציבור, רחובות וכיכרות, על-ידי הפצה נרחבת של המידע, על-ידי האפשרות להשתמש בעתונות, בטלוויזיה וברדיו.

סעיף 51. לאזרחי ברה"מ הזכות להתאגד בארגונים ציבוריים, המסייעים לפיתוח הפעילות והיוזמה המדיניות, לסיפוק אינטרסיהם המגוונים, וזאת בהתאם למטרות בניית הקומוניזם.

לארגונים הציבוריים מובטחים התנאים הדרושים למילוי מוצלח של תפקידיהם הקבועים בתקנוניהם.

סעיף 52. לאזרחי ברה"מ מובטח חופש המצפון, דהיינו הזכות להיות חסיד דת כלשהי, לנהל פולחן דתי או לא להיות חסידה של דת כלשהי, לנהל תעמולה בזכות האתיאיזם. אסור לעורר איבה ושנאה בגין אמונות דתיות.

הכנסיה הופרדה בברה"מ מהמדינה, ואילו בית-הספר הופרד מהכנסיה.

סעיף 53. המשפחה נהנית מהגנת המדינה. הנישואים נערכים על פי הסכמתם הרצונית של האשה ושל הגבר. בני הזוג הם בעלי זכויות שוות לחלוטין ביחסים המשפחתיים. המדינה עוזרת למשפחה בהקימה ובפתחה רשת נרחבת של מוסדות שנועדו לילדים, על-ידי ארגונים ושכלולם של השירותים היומיומיים ושל התזונה הציבורית, על-ידי מענקים הניתנים לרגל לידת תינוק, על-ידי הענקת סעד והטבות למשפחות ברוכות ילדים, וכמו-כן על-ידי הענקת צורות נוספות של סעד ועזרה למשפחה.

סעיף 54. לאזרחי ברה"מ מובטחת חסינות אישית. לא ייאסר איש, אלא אם כן על פי החלטת בית משפט או באישור פרקליט המדינה.

סעיף 55. לאזרחי ברה"מ מובטחת חסינות דירתם. ללא אסמכתה חוקית שום איש אינו רשאי להיכנס בדירה בניגוד-לרצונם של האנשים המתגוררים בה.

סעיף 56. החוק מגן על חיי-הפרט של האזרחים, על סודיות התכתבותם, שיחותיהם הטלפוניות ומסריהם הטלגרפיים.

סעיף 57. כל המוסדות הממלכתיים, הארגונים הציבוריים ועובדי הרשויות חייבים לכבד את אישיותו של האזרח, להגן על זכויותיו וחירויותיו.

אזרחי ברה"מ זכאים להגנה משפטית מפני ההתנכלויות בכבודם ובמעמדם, בחייהם ובבריאותם, ברכושם ובחירותם האישי.

סעיף 58. לאזרחי ברה"מ הזכות להגיש קובלנה בגין מעשיהם של עובדי רשות ושל מוסדות ממלכתיים וציבוריים. הקובלנות הנ"ל תידונה בהתאם לכללים ובפרקי זמן שייקבעו על-ידי החוק. ניתן לערער, בפני בית משפט ועל פי כללים שייקבעו בחוק, על פעולותיהם של עובדי רשויות שבוצעו תוך הפרת חוק, תוך חריגה מהסמכויות, והן פוגעות בזכויות האזרחים.

אזרחי ברה"מ זכאים לפיצויים בגין הנזק שנגרם להם על-ידי הפעולות הבלתי-חוקיות שבוצעו על-ידי מוסדות ממלכתיים וארגונים ציבוריים וכמו-כן על-ידי עובדי רשויות תוך מילוי תפקידיהם.

סעיף 59. אין להפריד בין מימוש זכויותיו וחירויותיו של האזרח לבין מילוי חובותיו על-ידי.

אזרח ברה"מ חייב לקיים את חוקת ברה"מ, את החוקים המועצתיים, לכבד את כללי החיים-בצוותא הסוציאליסטיים, לשאת בכבוד את התואר הרם של אזרח ברה"מ.

סעיף 60. הובתו ועניין כבודו של כל אזרח ברה"מ, בעל כושר העבודה, לעמול במסירות בשטח הפעילות המועילה לחברה בה בחר, להקפיד על משמעת העבודה. ההתחמקות מהעבודה המועילה לחברה אינה עולה בקנה אחד עם עקרונות החברה הסוציאליסטית.

סעיף 61. אזרח ברה"מ חייב לשמור על הקניין הסוציאלי-

ליסטי ולבצרו. חובתו של אזרח ברה"מ — להיאבק בביזת הרכוש הממלכתי והציבורי ובבזבזו, לשמור על רכוש העם.

החוק מעניש את האנשים המתנכלים ברכוש הסוציאליסטי.

סעיף 62. אזרח ברה"מ חייב לשמור על האינטרסים של המדינה המועצתית, לסייע לביצור העוצמה והאוטוריטה שלה. הגנת המולדת הסוציאליסטית היא חובתו הקדושה של כל אזרח ברה"מ.

הבגידה במולדת היא הפשע החמור ביותר כלפי העם.

סעיף 63. השירות הצבאי בשורות הכוחות המזוינים של ברה"מ הוא חובת כבוד של האזרחים המועצתיים.

סעיף 64. חובתו של כל אזרח ברה"מ היא לכבד את כבודם הלאומי של האזרחים האחרים, לבצר את ידידות האומות והלאומים של המדינה רבת-האומות המועצתית.

סעיף 65. אזרח ברה"מ חייב לכבד את זכויותיו ואת אינטרסיו החוקיים של הזולת, לנקוט יחס נטול-פשרה כלפי מעשים אנטי-חברתיים, לסייע כמיטב יכולתו לשמירת הסדר הציבורי.

סעיף 66. אזרחי ברה"מ חייבים לדאוג לחינוך הילדים, להכשירם לעבודה מועילה לחברה, לגדלם בתור בנים ראויים של החברה הסוציאליסטית. הילדים חייבים לדאוג להורים ולהגיש להם עזרה.

סעיף 67. אזרחי ברה"מ חייבים להגן על הטבע, לשמור על משאביו.

סעיף 68. אזרחי ברה"מ חייבים ומצווים על שימור המצבות ההיסטוריות והנכסים התרבותיים האחרים.

סעיף 69. חובתו הבינלאומית של אזרח ברה"מ היא לסייע לפיתוח הידידות ושיתוף הפעולה עם עמי ארצות אחרות, לתמוך בשלום הכללי ובביצורו.

ג. המבנה הממלכתי-הלאומי של ברה"מ

פרק שמיני

ברה"מ היא מדינת-ברית

סעיף 70. ברית הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות היא מדינת-ברית רב-לאומית מאוחדת, שקמה על יסוד העקרון של הפדרליזם הסוציאליסטי כתוצאה מהגדרתן העצמית החופשית של האומות ומהתאחדותן הרצונית של הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות שוות-הזכויות.

ברה"מ מגלמת את אחדותו הממלכתית של העם המועצתי, מל-כדת את כל האומות והלאומים למען בנייתו המשותפת של הקומוניזם.

סעיף 71. בברית הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות מתאחדות:

- הרפובליקה הסוציאליסטית הפדרלית המועצתית של רוסיה,
- הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית האוקראינית,
- הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית הביילורוסית,
- הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית האוזבקית,
- הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית הקזחית,

הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית הגרוזינית,
הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית האזרבייג'נית,
הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית הליטאית,
הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית המולדובית,
הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית הלטבית,
הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית הקירגיזית,
הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית הטג'יקית,
הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית הארמנית,
הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית הטורקמנית,
הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית האסטונית.

סעיף 72. לכל רפובליקה מרפובליקות הברית שמורה הזכות

לצאת את ברה"מ באופן חופשי.

סעיף 73. בסמכות ניהולה של ברית הרפובליקות הסוציאליסטיות

המועצתיות, המגולמת על-ידי המוסדות של מימשלה ומינהלה
הממלכתיים:

1. קבלת רפובליקות חדשות להרכב ברה"מ; החלטה בדבר הקמת
רפובליקות ומחוזות אוטונומיים חדשים בהרכבן של רפובליקות-הברית;

2. קביעת גבולותיה הממלכתיים של ברה"מ והחלטה בדבר שינוי
הגבולות בין רפובליקות הברית;

3. קביעת יסודות כלליים של ארגון ופעילותן של הרשויות
הרפובליקאיות והמקומיות של המימשל והמינהל הממלכתיים;

4. הבטחת האחידות של הסדרי החקיקה בכל שטחה של ברה"מ,
קביעת יסודות החקיקה של ברית-המועצות ושל רפובליקות-הברית;

5. ניהול מדיניות כלכלית-חברתית אחידה, ניהול כלכלת הארץ;

קביעת כיווני היסוד של הקידמה הטכנית-המדעית ואמצעים כלליים אשר תכליתם שימוש רציונלי במשאבי הטבע ושמירתם; עיבוד וקביעה של תוכניות הפיתוח הממלכתיות הכלכלית והחברתית של ברה"מ, אישור הדו"חות על ביצוען;

6. עיבוד וקביעה של התקציב הממלכתי המאוחד של ברה"מ; אישור הדו"ח על ביצועו; ניהול המערכת המאוחדת של הכספים ושל האשראי; קביעת המסים וההכנסות, הבאים להזין את התקציב הממלכתי של ברה"מ; קביעת המדיניות בשטחי המחירים ושכר העבודה;

7. ניהול ענפי המשק הלאומי, התאגידיים והמפעלים הכפופים כפיפות כל-בריתית; ניהול כללי של הענפים, התאגידיים והמפעלים הכפופים כפיפות רפובליקאית-בריתית;

8. שאלות השלום והמלחמה, הגנת הריבונות, שמירת גבולותיה ושטחה של ברה"מ, ארגון ההגנה, הניצוח על הכוחות המזויינים;

9. הבטחת הבטחון הממלכתי;

10. ייצוג ברה"מ ביחסים הבינלאומיים; קשרי ברה"מ עם המדינות הזרות ועם הארגונים הבינלאומיים; קביעת סדר כללי ותיאום היחסים בין רפובליקות הברית לבין המדינות הזרות והארגונים הבינלאומיים; סחר-חוץ וסוגים אחרים של פעילות כלכלית בחו"ל על יסוד המונופולין הממלכתי;

11. הפיקוח על קיום חוקת ברה"מ והבטחת התאמת חוקותיהן של רפובליקות הברית לחוקת ברה"מ;

12. החלטות בשאלות האחרות, בעלות המשמעות הכל-בריתית.

סעיף 74. חוקי ברה"מ תקפים באופן שווה בשטחן של כל

רפובליקות הברית. כשישנו אי-תיאום בין חוק מחוקי רפובליקת-ברית לבין חוק מהחוקים הכל-בריתיים, החוק של ברה"מ הוא-הוא התקף. סעיף 75. שטחה של ברית הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות הוא אחד וכולל את שטחי רפובליקות-הברית. ריבונותה של ברה"מ חלה על כל שטחה.

פרק תשיעי

רפובליקת-ברית סוציאליסטית מועצתית

סעיף 76. רפובליקת-הברית היא רפובליקה סוציאליסטית מועצתית שהתאחדה עם הרפובליקות המועצתיות האחרות במסגרת ברית הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות. רפובליקת-הברית מממשת באופן עצמאי את המימשל הממלכתי בשטחה, וזאת מחוץ למסגרת שנקבעה בסעיף 73 של חוקת ברה"מ. לרפובליקת-ברית חוקה משלה, ההולמת את חוקת ברה"מ ומבטיחה בחשבון את מיוחדיותיה של הרפובליקה.

סעיף 77. רפובליקת-הברית משתתפת בפתרון השאלות שהן בסמכותה של ברה"מ, במועצה העליונה של ברה"מ, בנשיאות המועצה העליונה של ברה"מ, בממשלת ברה"מ ובמוסדות ברה"מ האחרים.

רפובליקת-הברית מבטיחה בשטחה את הפיתוח הכלכלי והחברתי המשולב ומסייעת להגשמת סמכויותיה של ברה"מ בשטחה, מממשת את החלטות המוסדות העליונים של המימשל והמינהל הממלכתיים של ברה"מ.

בשאלות הנתונות לסמכותה מתאמת רפובליקת-הברית את פעולות המפעלים, המוסדות והארגונים הכפופים כפיפות כל-בריתית ומפקחת עליהם.

סעיף 78. אין לשנות את שטחה של רפובליקת-ברית ללא הסכמתה. הגבולות שבין רפובליקות-ברית ניתנים לשינוי על פי הסכמתן ההדדית של הרפובליקות הנוגעות בדבר, הסכמה הטעונה אי-שורה של ברה"מ.

סעיף 79. רפובליקת-הברית קובעת את חלוקתה לחבלים, למחוזות, לאזורים ולנפות ופותרת את השאלות האחרות של המבנה הטריטוריאלי-המינהלי.

סעיף 80. לרפובליקת-הברית הזכות לקשור יחסים עם מדינות זרות, לחתום אתן חוזים ולהחליף אתן נציגים דיפלומטיים וקונסולריים, להשתתף בפעילותם של ארגונים בינלאומיים.

סעיף 81. ברה"מ מגינה על הזכויות הריבוניות של רפובליקות הברית.

פרק עשירי

רפובליקה סוציאליסטית מועצתית אוטונומית

סעיף 82. רפובליקה אוטונומית שייכת לרפובליקת-ברית. רפובליקה אוטונומית מחליטה באופן עצמאי בשאלות שבסמכותה, וזאת מחוץ למסגרת זכויותיהן של ברה"מ ושל רפובליקת-הברית.

לרפובליקה אוטונומית חוקה משלה, ההולמת את חוקת ברה"מ ואת חוקת רפובליקת הברית ומביאה בחשבון את מיוחדויותיה של הרפובליקה האוטונומית.

סעיף 83. הרפובליקה האוטונומית משתתפת בפתרון השאלות שהן בסמכותן של ברה"מ ושל רפובליקת-הברית באמצעות המוסדות העליונים של הממשל והמינהל הממלכתיים של ברה"מ ושל רפובליקת-הברית.

הרפובליקה האוטונומית מבטיחה בשטחה את הפיתוח הכלכלי והחברתי המשולב ומסייעת למימוש סמכויותיהן של ברה"מ ושל רפובליקת-הברית, מגשימה את ההחלטות של מוסדות הממשל והמינהל הממלכתיים של ברה"מ ושל רפובליקת-הברית. בשאלות הנתונות לסמכותה מתאמת הרפובליקה האוטונומית את פעילות המפעלים, המוסדות והארגונים הכפופים כפיפות כל-בריתית, או רפובליקאית ומפקחת עליה.

סעיף 84. אין לשנות את שטחה של רפובליקה אוטונומית ללא הסכמתה.

סעיף 85. בהרכב הרפובליקה הסוציאליסטית הפדרלית המועצתית של רוסיה קיימות הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות האוטונומיות הבאשקירית, הבוריאטית, הדאגסטנית, הבאלקארית-הקברדינית, הקאלמיקית, הקארלית, הקומית, המארית, המורדובית, האוסטינית-הצפונית, הטאטארית, הטובית, האודמורטית, האינגושיט-הצ'צ'נית, הצ'ובאשית, היאקוטית.

בהרכבה של הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית האוזבקית קיימת הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית האוטונומית הקאראקא-לפאקית.

בהרכבה של הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית הגרוזינית
קיימות הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות האוטונומיות האב-
חזית והאדז'ארית.

בהרכבה של הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית האזרבייג'ן-
נית קיימת הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית האוטונומית הנא-
חיצ'וואנית.

פרק אחד-עשר

מחוז ואזור אוטונומיים

סעיף 86. המחוז האוטונומי משתייך לרפובליקת-ברית או
לחבל. המועצה העליונה של רפובליקת-ברית מחוקקת חוק בדבר
המחוז האוטונומי, וזאת לפי הצעת המועצה של צירי העם של המחוז
האוטונומי.

סעיף 87. בהרכב הרפובליקה הסוציאליסטית הפדרלית המוע-
צתית של רוסיה קיימים המחוזות האוטונומיים האדיגאי, האלטאי-
ההררי, היהודי, הצ'רקסי-הקאראצ'ייבי, החאקאסי.

בהרכב הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית הגרוזינית קיים
המחוז האוטונומי האוסטיני-הדרומי.

בהרכב הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית האזרבייג'נית
קיים המחוז האוטונומי הקאראבאחי-ההררי.

בהרכב הרפובליקה הסוציאליסטית המועצתית הטג'יקית קיים ה-
מחוז האוטונומי הבאדאחשני-ההררי.

סעיף 88. האזור האוטונומי משתייך אם לחבל אם למחוז. ה-
מועצה העליונה של רפובליקת ברית קובעת את מעמדו של האזור-
רים האוטונומיים.

ד. המועצות של צירי-עם וסדרי בחירתם

פרק שנים-עשר

המערכת והעקרונות של פעילות המועצות של צירי-עם

סעיף 89. המועצות של צירי-עם — המועצה העליונה של
ברה"מ, המועצות העליונות של רפובליקות-הברית, המועצות העל-
יונות של הרפובליקות האוטונומיות, המועצות החבליות והמחוזיות של
צירי-עם, המועצות של צירי-עם של מחוזות ואזורים אוטונומיים, של
ערים ונפות, של נפות עירוניות, של עיירות וכפרים — כל אלה
מהוות את המערכת המאוחדת של מוסדות המימשל הממלכתי.

סעיף 90. המועצה העליונה של ברה"מ, המועצות העליונות
של רפובליקות-הברית ושל הרפובליקות האוטונומיות נבחרות לתקו-
פה של חמש שנים.
המועצות המקומיות של צירי-עם נבחרות לתקופה של שנתיים-
ומחצה.

הבחירות למועצות של צירי עם נקבעות לתאריך לא יאוחר

מחודשיים לפני תום התקופה של ייפוי-כוחן של המועצות הנוגעות בדבר.

סעיף 91. השאלות החשובות מאוד שהן בסמכותן של המועצות של צירי-עם הנוגעות בדבר נידונות ומסוכמות במושבניהן. מועצות צירי-עם מקימות ועדות מתמידות, מוסדות ביצוע, הסדר ואחרים הכפופים להן.

סעיף 92. המועצות של צירי-עם מקימות מוסדות של פיקוח העם, המשלב את הפיקוח הממלכתי בפיקוחם הציבורי של העמ-לים במפעלים, בקולחוזים, במוסדות ובארגונים.

מוסדות פיקוח העם מפקחים על ביצוע התוכניות והמשימות הממלכתיות, מנהלים מאבק בהפרות המשמעת הממלכתית, בתופעות של התנשאות מצד הרשויות המקומיות, בגישה משרדנית צרה לעניין, בבזבזנות, בסהבת ובבירוקרטיה, מסייעים לשכלול עבודתו של המנגנון הממלכתי.

סעיף 93. מועצות צירי-העם מנצחות, אם במישרין אם באמצעות המוסדות שאותם הקימו, על כל ענפי הבנייה הממלכתית, המש-קית והתרבותית-החברתית, מחליטות, מבטיחות את ביצוע ההחלטות, מממשות את הפיקוח על הגשמת ההחלטות הלכה-למעשה.

סעיף 94. פעילותן של מועצות צירי-העם מושתתת על דיון קולקטיבי, חופשי, ענייני והוא הדין בסדרי קבלת ההחלטות, כשהכל מתנהל בתנאים של פומביות ושל חובת דיווח סדיר, החלה על מוסדות הביצוע, ההסדר והאחרים, שהוקמו על-ידי המועצות, כלפי המועצות והאוכלוסייה, תוך הפעלה נרחבת של האזרחים בעבודת המועצות.

פרק שלושה-עשר

מערכת הבחירות

סעיף 95. בחירות הצירים לכל מועצות צירי-העם נערכות על יסוד זכות בחירה כללית, שווה וישירה ובהצבעה חשאית.

סעיף 96. בחירות הצירים הן כלליות: כל אזרחי ברה"מ, שי-מלאו להם 18 שנים, זכאים לבחור ולהיבחר, וזאת להוציא אנשים שהוכרו כבלתי-שפויים בדעתם על פי כללים שנקבעו על-ידי החוק. אזרח ברה"מ שהגיע לגיל 21 יכול להיבחר למועצה העליונה של ברה"מ.

סעיף 97. בחירות הצירים הן שוות: לכל בוחר קול אחד; כל הבוחרים משתתפים בבחירות באופן שווה.

סעיף 98. בחירות הצירים הן ישירות: צירי כל מועצות צירי-העם נבחרים במישרין על-ידי האזרחים.

סעיף 99. ההצבעה בבחירות הצירים היא חשאית. המעקב אחרי הבעת רצונם של הבוחרים אסור.

סעיף 100. הזכות להציע מועמדים לצירים שמורה לארגונים של המפלגה הקומוניסטית של ברית-המועצות, של האיגודים המקצועיים, של ברית הנוער הקומוניסטי הלנינית הכל-בריתית, לארגונים קואופרטיביים וציבוריים אחרים, לקולקטיבי עבודה, וכמו-כן לאספות המשרתים בצבא ביחידותיהם.

הדיון החופשי והכל-צדדי בתכונותיהם המדיניות, הענייניות וה-אישיות של המועמדים לצירים וכמו-כן הזכות לנהל תעמולה באספות,

בעתונות, בטלוויזיה וברדיו מובטחים לאזרחי ברה"מ ולארגונים ה-
ציבוריים.

ההוצאות הכרוכות בעריכת הבחירות למועצות של צירי-העם
על חשבון המדינה.

סעיף 101. בחירות הצירים למועצות צירי-העם נערכות על
יסוד אזורי בחירה.

אזרח ברה"מ אינו יכול להיבחר בדרך כלל למספר מועצות של
צירי-העם העולה על שניים.

ועדות בחירה המורכבות מנציגי ארגוני ציבור, קולקטיבי עבודה
ואספות המשרתים בצבא ביחידותיהם דואגות לעריכת הבחירות
למועצות.

חוקי ברה"מ, רפובליקות-הברית והרפובליקות האוטונומיות
קובעים את סדרי עריכת הבחירות למועצות צירי-העם.

סעיף 102. הבוחרים נותנים הוראות לציריהם.

המועצות של צירי-העם הנוגעות בדבר דנות בהוראות הבוחרים,
מביאות אותן בחשבון בשעת עיבוד תוכניות של הפיתוח הכלכלי
והחברתי וקביעת התקציב, מארגנות את ביצוע ההוראות ומוסרות
לאזרחים מידע על הגשמתן.

פרק ארבעה-עשר

ציר-העם

סעיף 103. הצירים הם נציגיו המוסמכים של העם במועצות

צירי-העם.

הצירים משתתפים בעבודת המועצות ומחליטים בשאלות הבנייה הממלכתית, המשקית, התרבותית-החברתית, מארגנים את מימוש החלטות המועצות, מגשימים את הפיקוח על עבודת המוסדות, המפעלים, הרשויות והארגונים הממלכתיים.

הציר מודרך בפעילותו על-ידי האינטרסים הממלכתיים-הכלליים, מביא בחשבון את המשאלות של אוכלוסיית אזור הבחירות, עושה למען הגשמת הוראות הבוחרים.

סעיף 104. הציר מגשים את יפוי-הכוח שניתן לו מבלי להפסיק את עבודתו בייצור או בשירותים.

הציר משוחרר ממילוי חובותיו בייצור או בשירותים — תוך קבלת שכר העבודה הממוצע במקום עבודת הקבע שלו — בימי מושבי המועצה, וכמו-כן במקרים אחרים שנקבעו בחוק למילוי יפוי-הכוח של ציר.

סעיף 105. לציר הזכות להגיש שאילתא למוסדות ממלכתיים ולעובדי רשות ממלכתית הנוגעים בדבר, החייבים להשיב על השאילתא במושב המועצה.

לציר הזכות לפנות לכל המוסדות הממלכתיים והציבוריים, למפעלים, לרשויות ולארגונים בשאלות, הנוגעות בפעילות של ציר, ול-השתתף בדיון הנערך בשאלותיו. ראשי המוסדות הממלכתיים והציבוריים, המפעלים, הרשויות והארגונים הנוגעים בדבר חייבים לקבל את הציר ללא השהיה ולדון בהצעותיו בפרקי-זמן שנקבעו על-ידי החוק.

סעיף 106. לציר מובטחים התנאים הדרושים, כדי שיוכל לממש את זכויותיו ולמלא את חובותיו ללא הפרעה ובאופן יעיל.

החוק בדבר מעמדו של הציר וחוקים אחרים של ברה"מ, של

הרפובליקות הבריתיות והאוטונומיות קובעים את חסינותו של הציר ואת הערובות האחרות לפעילותו של הציר.

סעיף 107. הציר חייב לדווח על עבודתו ועל עבודת המועצה לבוחרים וכמו־כן לקולקטיבים ולארגונים הציבוריים שהציעו את מועמדותו.

ציר שלא הצדיק את אמון הבוחרים — ניתן להדיחו בכל עת מצוא על פי החלטת רוב הבוחרים ולפי הכללים שנקבעו בחוק.

ה. המוסדות העליונים של הממשל והמינהל של ברה"מ

פרק חמישה-עשר

המועצה העליונה של ברה"מ

סעיף 108. המועצה העליונה של ברה"מ היא המוסד העליון של הממשל הממלכתי בברה"מ.

המועצה העליונה של ברה"מ מוסמכת להכריע בכל השאלות הניתנות לסמכותה על-ידי החוקה הזאת.

אישור חוקת ברה"מ, הכנסת שינויים בחוקה; קבלת רפובליקות חדשות לברה"מ, אישור הקמתן של רפובליקות ומחוזות אוטונומיים חדשים; אישור התוכניות הממלכתיות של פיתוח המשק הלאומי ושל הפיתוח התרבותי-החברתי של ברה"מ; אישור התקציב הממלכתי של

ברה"מ והדו"ח על ביצועו ; הקמת מוסדות ברה"מ הכפופים למועצה העליונה של ברה"מ — כל אלה נעשים בידי המועצה העליונה של ברה"מ באופן בלעדי.

חוקיה של ברה"מ מתקבלים במועצה העליונה של ברה"מ או בהצבעה כל-עממית [רפרנדום], הנערכת על-פי החלטת המועצה העליונה של ברה"מ.

סעיף 109. המועצה העליונה של ברה"מ מורכבת משני בתים : מועצת הברית ומועצת הלאומים.

בתי המועצה העליונה של ברה"מ הם בעלי זכויות שוות.

סעיף 110. למועצת-הברית ולמועצת-הלאומים מספר שווה של צירים.

מועצת-הברית נבחרת באזורי בחירה בעלי מספר שווה של אוכלוסים.

מועצת הלאומים נבחרת לפי השיעורים שלהלן : 32 צירים מכל רפובליקת ברית, 11 צירים מכל רפובליקה אוטונומית, 5 צירי מכל מחוז אוטונומי וציר אחד מכל אזור אוטונומי.

מועצת-הברית ומועצת הלאומים מחליטות, על פי הצעת ועדות המנדטים אותן בחרו, לאשר את סמכויות הצירים, והיה אם הופר חוק הבחירות, לבטל את בחירתו של ציר זה או אחר.

סעיף 111. כל בית מבתי המועצה העליונה של ברה"מ בוחר יושב-ראש וארבעה סגנים.

יושבי-הראש של מועצת הברית ושל מועצת הלאומים מנהלים כל אחד את ישיבות ביתו ומנצחים על הסדרים הפנימיים.

יושבי הראש של מועצת הברית ושל מועצת הלאומים מנהלים

לפי התור את ישיבות המליאה המשותפות של בתי המועצה העליונה של ברה"מ.

סעיף 112. המועצה העליונה של ברה"מ מתכנסת למושבה פעמיים בשנה.

מושבים שלא מן המניין מתכנסים על פי יוזמת נשיאות המועצה העליונה של ברה"מ או לפי הצעה של אחת מבין רפובליקות-הברית או של לא פחות משליש ציריו של בית אחד מבתי המועצה. המושב של המועצה העליונה של ברה"מ מתחלק לישיבות מליאה אם נפרדות אם משותפות של הבתים, וכמו-כן לישיבות הוועדות המתמידות של הבתים או של המועצה העליונה של ברה"מ, הנערכות בין ישיבות המליאה. המושב נפתח וננעל בישיבות המליאה של הבתים, היושבים אם בנפרד אם במשותף.

סעיף 113. יוזמת החקיקה במועצה העליונה של ברה"מ שמורה למועצת-הברית ולמועצת-הלאומים, לנשיאות המועצה העליונה של ברה"מ, למועצת השרים של ברה"מ, לרפובליקות הברית באמצעות המוסדות העליונים של הממשל הממלכתי שבהן, לוועדות המועצה העליונה של ברה"מ ולמועצות המתמידות של בתיה, לצירי המועצה העליונה של ברה"מ, לבית-המשפט העליון של ברה"מ, לפרקליט המדינה הכללי של ברה"מ.

זכות יוזמת החקיקה שמורה כמו-כן לארגוני ציבור באמצעות מוסדותיהם הכל-בריתיים.

סעיף 114. הצעות חוקים ושאלות אחרות, שהובאו לעיון במועצה העליונה של ברה"מ, נידונות בבתים בישיבותיהם הנפרדות או המשותפות. במקרה של צורך אפשר להעביר את הצעת החוק או את השאלה לעיון מוקדם או נוסף בוועדה מהוועדות או באי-אלו ועדות.

חוק מחוקי ברה"מ רואים אותו כמאושר, אם הצביע בעדו בכל אחד מבתי המועצה העליונה של ברה"מ הרוב ממספרם הכללי של צירי הבית. החלטותיה של המועצה העליונה של ברה"מ ותעודותיה האחרות מתקבלות על-ידי הרוב ממספרם הכללי של צירי המועצה העליונה של ברה"מ.

המועצה העליונה של ברה"מ או הנשיאות של המועצה העליונה של ברה"מ יכולות להחליט, אם ביוזמתן אם על פי הצעתה של אחת מרפובליקות-הברית, שהצעות חוקים או שאלות חשובות מאוד אחרות של החיים הממלכתיים תועברנה לדיון כל-עממי.

סעיף 115. כשמתעוררים חילוקי דעות בין מועצת-הברית לבין מועצת הלאומים, מעבירים את השאלה לוועדת ההסכמה, המוקמת על-ידי הבתים על יסודות פריטטיים. לאחר מכן נידונה השאלה שנית בישיבתן המשותפת של מועצת-הברית ושל מועצת-הלאומים. אם גם בדרך זו אין מגיעים לתמימות-דעים, מעבירים את השאלה לדיון במושב שלאחר מכן של המועצה העליונה של ברה"מ, או שהיא מעבירה את השאלה להצבעה כל-עממית [רפרנדום].

סעיף 116. חוקי ברה"מ, החלטות המועצה העליונה של ברה"מ ותעודותיה האחרות מתפרסמים בשפותיהן של רפובליקות-הברית, כשהם חתומים בידי היו"ר והמזכיר של נשיאות המועצה העליונה של ברה"מ.

סעיף 117. לציר מצירי המועצה העליונה של ברה"מ הזכות לפנות בשאלתא אל מועצת שרי ברה"מ, לשרים ולראשי המוסדות האחרים המוקמים על-ידי המועצה העליונה של ברה"מ. מועצת השרים של ברה"מ או עובד הרשות, שאליו הופנתה השאלתא חייבים

לענות אם בעל-פה אם בכתב במושב הנתון של המועצה העליונה של ברה"מ תוך פרק זמן שלא יעלה על שלושה ימים.

סעיף 118. אסור להטיל על ציר מצירי המועצה העליונה של ברה"מ אחריות פלילית, לאוסרו, להטיל עליו סנקציה מינהלית על פי צו של בית-משפט, אלא בהסכמת המועצה העליונה של ברה"מ, ובתקופה שבין מושביה — בהסכמת הנשיאות של המועצה העליונה של ברה"מ.

סעיף 119. המועצה העליונה של ברה"מ בוחרת בישיבה משותפת של הבתים את הנשיאות המועצה העליונה של ברה"מ — מוסד של המועצה העליונה של ברה"מ, הפועל באופן מתמיד והחייב לה דיווח על כל פעילותו, והוא מתפקד, במסגרת שנקבעה בחוקה, כמוסד עליון של הממשל הממלכתי של ברה"מ בתקופה שבין מושב למושב.

סעיף 120. נשיאות המועצה העליונה של ברה"מ נבחרת מבין ציריה וזה הרכבה: יו"ר הנשיאות של המועצה העליונה של ברה"מ, סגן ראשון של היו"ר, 15 סגנים של היו"ר, אחד מכל אחת מבין רפובליקות הברית, מזכיר הנשיאות ו-21 חברי הנשיאות של המועצה העליונה של ברה"מ.

סעיף 121. נשיאות המועצה העליונה של ברה"מ:

1. קובעת את עריכת הבחירות למועצה העליונה של ברה"מ;
2. מכנסת את מושבי המועצה העליונה של ברה"מ;
3. מתאמת את פעילותן של הוועדות המתמידות של בתי המועצה העליונה של ברה"מ;
4. מממשת את הפיקוח על קיום חוקת ברה"מ ומבטיחה את התאמת חוקותיהן של רפובליקות הברית אל חוקת ברה"מ;
5. מפרשת את חוקי ברה"מ.

6. מאשררת ומבטלת את ההסכמים הבינלאומיים של ברה"מ ;
7. מבטלת את החלטותיה והוראותיה של מועצת שרי ברה"מ ושל מועצות שרים של רפובליקות הברית, אם אין הן הולמות את החוק ;
8. קובעת דרגות צבאיות, דיפלומטיות ודרגות מיוחדות אחרות ; מקנה דרגות צבאיות עליונות, דרגות דיפלומטיות ודרגות מיוחדות אחרות ;
9. קובעת מיסדרים ועיטורים של ברה"מ ; קובעת תוארי כבוד של ברה"מ ; מעניקה מיסדרים ועיטורים של ברה"מ ; מעניקה תוארי כבוד של ברה"מ ;
10. מעניקה אזרחות ברה"מ, מחליטה בשאלות בדבר נטישת אזרחות ברה"מ וביטולה, מחליטה על מתן מיקלט ;
11. מפרסמת תעודות כל-בריתיות בדבר אמניסטיה ומעניקה חנינה * ;
12. ממנה ומחזירה את נציגיה הדיפלומטיים של ברה"מ במדינות הזרות וליד הארגונים הבינלאומיים ;
13. מקבלת כתבי ההאמנה וההחזרה של הנציגים הדיפלומטיים של המדינות הזרות שהואמנו על-ידה ;
14. מקימה את מועצת ההגנה של ברה"מ וקובעת את הרכבה, ממנה ומחליפה את המפקדה העליונה של הכוחות המזוינים של ברה"מ ;
15. מכריזה לטובת הגנת ברה"מ מצב חירום אם במקומות בודדים אם בארץ כולה ;

* חנינה — פטור מרציית העונש ; אמניסטיה — מחיקת העונש והמעשה שביסודו — הערית המתרגם.

16. מכריזה גיוס כללי או חלקי.

17. מכריזה, בתקופה שבין מושבי המועצה העליונה של ברה"מ מצב מלחמה במקרה של התקפה צבאית על ברה"מ או במקרה של הכרח למלא התחייבויות הנובעות מחוזים בינלאומיים בדבר הגנה משותפת מפני תוקפנות.

18. מפעילה סמכויות אחרות שנקבעו בחוקת ברה"מ וחוקיה.

סעיף 122. נשיאות המועצה העליונה של ברה"מ:

1. מכניסה שינויים, במקרה של צורך, בחוקיה התקפים של ברה"מ;

2. מאשרת שינויי גבולות בין רפובליקות-ברית;

3. מקימה ומבטלת, על פי הצעתה של מועצת שרי ברה"מ,

מיניסטריונים של ברה"מ וועדים ממלכתיים של ברה"מ;

4. משחררת מתפקידם חברי מועצת השרים של ברה"מ וממנה

אותם, על-פי הצעתו של יו"ר מועצת השרים של ברה"מ;

וזאת בתקופה בין מושבי המועצה העליונה של ברה"מ, כשכל

הפעולות הנ"ל מובאות לאישורה במושבה שלאחר מכן.

סעיף 123. נשיאות המועצה העליונה של ברה"מ מפרסמת

צווים ומקבלת החלטות.

סעיף 124. עם תום תקופת ייפוי-הכוח של המועצה העליונה

של ברה"מ סמכותה של נשיאות המועצה העליונה של ברה"מ בעינה

עומדת עד כינון הנשיאות החדשה בידי המועצה העליונה של ברה"מ

שנבחרה מחדש.

נשיאות המועצה העליונה של ברה"מ היוצאת מכנסת את המוע-

צה העליונה של ברה"מ החדשה לא יאוחר משני חודשים אחרי

הבחירות.

סעיף 125. מועצת הברית ומועצת הלאומים בוחרות מתוך הצירים ועדות מתמידות, אשר תפקידן דיון מוקדם בשאלות שהן בסמכותה של המועצה העליונה של ברה"מ והכנתן, וכמו־כן סיוע להגשמת חוקי ברה"מ וההחלטות האחרות של המועצה העליונה של ברה"מ ונשיאותה, פיקוח על פעילות המוסדות והארגונים הממלכתיים. בתי המועצה העליונה של ברה"מ יכולים להקים ועדות משותפות על יסוד הפריטטיות.

המועצה העליונה של ברה"מ מקימה ועדות הקירה, ועדות ביקורת וועדות אחרות בגין שאלה כלשהי, וזאת כשהדבר יראה לה הכרחי. כל המוסדות, הארגונים ועובדי הרשויות הממלכתיים והציבוריים מצווים למלא אחרי דרישותיהן של ועדות המועצה העליונה של ברה"מ ושל ועדות בתיה, להעמיד לרשותן חומר ותעודות הדרושים להן. המוסדות, הרשויות והארגונים הממלכתיים מצווים לעיין בהמלצות של הוועדות. הם חייבים להביא לידיעת הוועדות את תוצאות העיון או את הצעדים שנקטו, וזאת תוך פרק זמן שנקבע בחוק.

סעיף 126. המועצה העליונה של ברה"מ מקיימת את הפיקוח על כל המוסדות הממלכתיים החייבים לה דיווח. המועצה העליונה של ברה"מ מקימה את ועד פיקוח העם של ברה"מ העומד בראש מערכת המוסדות של פיקוח העם. ארגון העבודה וסדריה של מוסדות פיקוח העם נקבעים על-ידי חוק פיקוח העם בברה"מ.

סעיף 127. סדרי עבודתם של המועצה העליונה של ברה"מ ומוסדותיה נקבעים על-ידי תקנון המועצה העליונה של ברה"מ והחוקים האחרים של ברה"מ, הנחקקים על יסוד חוקת ברה"מ.

פרק שישה-עשר

מועצת השרים של ברה"מ

סעיף 128. מועצת שרי ברה"מ — ממשלת ברה"מ * — היא מוסד הביצוע והמינהל העליון של המימשל הממלכתי של ברה"מ.

סעיף 129. ממשלת ברה"מ מוקמת בידי המועצה העליונה של ברה"מ בישיבתן המשותפת של מועצת-הברית ושל מועצת הלאומים בהרכב שלהלן: יו"ר ממשלת ברה"מ, סגניו הראשונים של יו"ר הממשלה וסגניו, שרי ברה"מ, יושבי-ראש של הוועדים הממלכתיים של ברה"מ.

יושבי-ראש של ממשלות רפובליקות הברית הם חלק מממשלת ברה"מ, וזאת בתוקף תפקידם.

המועצה העליונה של ברה"מ יכולה לצרף להרכב ממשלת ברה"מ ראשי מוסדות וארגונים אחרים של ברה"מ, וזאת על פי הצעתו של יו"ר ממשלת ברה"מ.

ממשלת ברה"מ מגישה את התפטרותה למועצה העליונה של ברה"מ שנבחרה מחדש, וזאת במושבה הראשון.

סעיף 130. ממשלת ברה"מ אחראית בפני המועצה העליונה של ברה"מ וחייבת לה דיווח, ובתקופה שבין מושבי המועצה העל-יונה של ברה"מ — בפני נשיאות המועצה העליונה של ברה"מ. ממשלת ברה"מ מדווחת באופן סדיר על עבודתה למועצה העל-יונה של ברה"מ.

* להלן אנו משתמשים רק במונח „ממשלת ברה"מ" — המתרגם.

סעיף 131. לממשלת ברה"מ הסמכות להחליט בכל השאלות

של המינהל הממלכתי שהן בסמכות ברה"מ, וזאת במידה שאין הן, בתוקף החוקה, בסמכותן של המועצה העליונה של ברה"מ ושל נשיאות המועצה העליונה של ברה"מ.

במסגרת סמכויותיה על ממשלת ברה"מ:

1. להבטיח את הניצוח על המשק הלאומי ואת הפיתוח התרבותי-החברתי; לעבד ולהגשים צעדים אשר תכליתם הבטחת העלייה של רווחת העם ותרבותו, פיתוח המדע והטכניקה, ניצול רציונלי של משאבי הטבע ושימורם, ביצור מערכת הכספים והאשראי, ניהול מדיניות אחידה של מחירים, שכר עבודה, בטחון חברתי, ארגון הביטוח הממלכתי ומערכת אחידה של רישום וסטטיסטיקה; לארגן את ניהול המפעלים והתאגידים בשטחי התעשייה, הבנייה והחקלאות, את ניהול מפעלי ההובלה והתקשורת, את ניהול הבנקים ושאר הארגונים והרשויות הכפופים כפיפות כל-בריתית.
2. לעבד תוכניות ממלכתיות שוטפות וארוכות-טווח של הפיתוח הכלכלי והחברתי של ברה"מ ולהגישן למועצה העליונה של ברה"מ, והוא הדין בתקציבה הממלכתי של ברה"מ; לנקוט צעדים למימוש התוכניות הממלכתיות והתקציב; לדווח למועצה העליונה של ברה"מ על הגשמת התוכניות ועל ביצוע התקציב;
3. לנקוט צעדים להגנת אינטרסי המדינה, להגנת הקניין הסוציאליסטי והסדר הציבורי, להבטחת זכויות האזרחים וחירויותיהם והגנתן;
4. לנקוט צעדים להבטחת בטחון המדינה;
5. לקיים את הניצוח הכללי על פיתוח הכוחות המזויינים של ברה"מ, לקבוע את ממדי המחזוריים השנתיים של האזרחים, שיש לגייסם לשירות צבאי פעיל.

6. לקיים גיהול כללי של היחסים עם המדינות הזרות, של סחר-
החוץ, של שיתוף-הפעולה הכלכלי, הטכני-המדעי והתרבותי בין
ברה"מ לבין מדינות זרות; לנקוט צעדים להבטחת הביצוע של החו-
זים הבינלאומיים שנחתמו בידי ברה"מ; לאשר ולבטל חוזים בינל-
אומיים בין-ממשלתיים.

7. להקים ליד ממשלת ברה"מ ולפי הצרכים, ועדים, מינהלים
ראשיים ורשויות אחרות העוסקים בענייני הפיתוח בתחומי הכלכלה,
התרבות-והחברה וההגנה.

סעיף 132. נשיאות ממשלת ברה"מ, המורכבת מיו"ר ממשלת
ברה"מ, מסגניו הראשונים ומסגניו, פועלת בתור מוסד מתמיד של
ממשלת ברה"מ, וזאת לפתרון שאלות, הקשורות בהבטחת הניצוח
על המשק הלאומי ולפתרון שאלות אחרות של מינהל-המדינה.

סעיף 133. ממשלת ברה"מ מפרסמת החלטות והוראות, וזאת
על יסוד חוקי ברה"מ והחלטות אחרות של המועצה העליונה של
ברה"מ ונשיאותה ולמען הגשמתם, והיא בודקת את ביצוען. החלטותיה
והוראותיה של ממשלת ברה"מ מחייבות ותקפות בכל רחבי ברה"מ.

סעיף 134. לממשלת ברה"מ הזכות, בשאלות שבסמכות ברה"מ,
להשהות את ביצוע החלטותיהן והוראותיהן של ממשלות רפובלי-
קות-הברית, לבטל החלטות של מיניסטריון ממיניסטריוני ברה"מ,
של הוועדים הממלכתיים של ברה"מ וכמו-כן של מוסדות אחרים
הכפופים לה.

סעיף 135. ממשלת ברה"מ משלבת ומדריכה את עבודתם של
המיניסטריונים הכל-בריתיים והרפובליקאיים-הבריתיים, של הוועדים
הממלכתיים של ברה"מ, וכמו-כן של המוסדות האחרים הכפופים לה.

המיניסטריונים הכל-בריתיים והוועדים הממלכתיים של ברה"מ מדריכים את ענפי המינהל שהופקדו בידיהם, מגשימים מינהל בין-ענפי בכל רחבי ברה"מ, אם במישרין אם באמצעות מוסדות אותם הקימו. המיניסטריונים הרפובליקאיים-הבריתיים והוועדים הממלכתיים של ברה"מ מדריכים את ענפי המינהל שהופקדו בידיהם או מקיימים מינהל בין-ענפי. וזאת בדרך כלל באמצעות המיניסטריונים, הוועדים הממלכתיים ומוסדות אחרים של רפובליקות-הברית ומנהלים במישרין את המפעלים ואת התאגידים הכפופים כפיפות כל-בריתית. נשיאות המועצה העליונה של ברה"מ קובעת את סדרי העברת המפעלים והתאגידים, שהיו כפופים כפיפות רפובליקאית או מקומית, לכפיפות הכל-בריתית.

מיניסטריוני ברה"מ והוועדים הממלכתיים של ברה"מ נושאים באחריות למצבם ולפיתוחם של תחומי המינהל שהופקדו בידיהם; הם מפרסמים, במסגרת סמכויותיהם, הוראות המושתתות על חוקי ברה"מ, על החלטות האחרות של המועצה העליונה של ברה"מ ונשיאותה, על החלטות והוראות של ממשלת ברה"מ, וזאת למען הגשמתן; הם מארגנים את ביצוען ובודקים אותן.

סעיף 136. חוק ממשלת ברה"מ קובע על יסוד החוקה את סמכויות ממשלת ברה"מ ונשיאותה, את סדרי עבודתן, את היחסים בין ממשלת ברה"מ לבין המוסדות הממלכתיים האחרים, וכמו-כן את רשימת המיניסטריונים הכל-בריתיים והרפובליקאיים ואת רשימת הוועדים הממלכתיים של ברה"מ.

ו. יסודות המבנה של מוסדות המימשל והמינהל הממלכתיים ברפובליקת-הברית

פרק שבעה-עשר

המוסדות העליונים של המימשל והמינהל הממלכתיים של רפובליקת-הברית

סעיף 137. המועצה העליונה של רפובליקת-ברית היא המוסד העליון של המימשל הממלכתי של רפובליקת-ברית. המועצה העליונה של רפובליקת ברית מוסמכת להחליט בכל השאלות הנתונות לסמכותה של רפובליקת-ברית על-פי חוקת ברה"מ וחוקת רפובליקת הברית.

קבלת חוקה של רפובליקת-ברית, הכנסת שינויים בה, אישור התוכניות הממלכתיות של הפיתוח הכלכלי והחברתי ותקציבה הממלכתי של רפובליקת-ברית, אישור הדו"חות על ביצועם; הקמת מוסדות הכפופים למועצה העליונה של רפובליקת-ברית — כל אלה בסמכותה הבלעדית של המועצה הנ"ל.

חוקיה של רפובליקת-ברית מתקבלים על-ידי המועצה העליונה של רפובליקת-ברית או בדרך של הצבעה עממית [רפרנדום] הנערכת על-פי החלטת המועצה העליונה של רפובליקת-ברית.

סעיף 138. המועצה העליונה של רפובליקת-ברית בוחרת את נשיאות המועצה העליונה — מוסד הפועל בהתמדה של המועצה העליונה של רפובליקת-ברית ומדווח לה על כל פעילותו. חוקתה

של רפובליקת-ברית קובעת את הרכב נשיאותה של המועצה העליונה של רפובליקת-ברית ואת סמכויות הנשיאות.

סעיף 139. המועצה העליונה של רפובליקת-ברית מקימה את ממשלת רפובליקת-ברית, שהיא מוסד הביצוע והמינהל העליון של הממשל הממלכתי של רפובליקת ברית.

ממשלת רפובליקת-ברית אחראית בפני המועצה העליונה של רפובליקת-ברית וחייבת לה דיווח, ובתקופה שבין מושבי המועצה העליונה — בפני נשיאות המועצה העליונה של רפובליקת-ברית.

סעיף 140. ממשלת רפובליקת-ברית מפרסמת החלטות והוראות, המושתתות על חוקי ברה"מ ורפובליקת-הברית והבאות לבצעם, והוא הדין בהחלטות ובהוראות ממשלת ברה"מ. היא מארגנת את הביצוע ובודקת אותו.

סעיף 141. לממשלת רפובליקת-ברית הזכות להשהות את ביצוע החלטותיהן והוראותיהן של ממשלות הרפובליקות האוטונומיות, לבטל את ההחלטות ואת ההוראות של הוועדים-הפועלים של מועצות צירי-עם חבליות, מחוזיות, עירוניות (בערים הכפופות למוסדות רפובליקאיים), של מועצות צירי-עם של מחוזות אוטונומיים, וברפוב-ליקות-ברית שאינן מתחלקות למחוזות — של הוועדים-הפועלים של מועצות צירי-עם נפתיות ועירוניות מקבילות.

סעיף 142. ממשלת רפובליקת-ברית מאחדת ומכוונת את עבודת המיניסטריונים הרפובליקאיים-הבריתיים והרפובליקאיים, של הוועדים הממלכתיים של רפובליקת-הברית ושל המוסדות האחרים הכפופים לה.

המיניסטריונים הרפובליקאיים-הבריתיים והוועדים הממלכתיים

של רפובליקת-הברית מדריכים את ענפי המינהל שהופקדו בידיהם או מקיימים מינהל בין-ענפי, כשהם כפופים הן לממשלת רפובליקת-הברית והן למיניסטרוון הרפובליקאי-הבריתי או לוועד הממלכתי המקבילים של ברה"מ.

המיניסטרוונים הרפובליקאיים והוועדים הממלכתיים מדריכים את ענפי המינהל שהופקדו בידיהם או מקיימים מינהל בין-ענפי, תוך כפיפות לממשלת רפובליקת-הברית.

פרק שמונה-עשר

המוסדות העליונים של הממשל והמינהל הממלכתיים ברפובליקה אוטונומית

סעיף 143. המועצה העליונה של רפובליקה אוטונומית היא המוסד העליון של הממשל והמינהל הממלכתיים ברפובליקה אוטונומית.

קבלת חוקה של רפובליקה אוטונומית, הכנסת שינויים בה, אי-שור התוכניות הממלכתיות של הפיתוח הכלכלי והחברתי, וכמו-כן אישור תקציבה הממלכתי של הרפובליקה האוטונומית; הקמת מוסדות הכפופים למועצה העליונה של הרפובליקה האוטונומית — כל אלה בסמכותה הבלעדית של המועצה הנ"ל.

חוקי הרפובליקה האוטונומית מתקבלים על-ידי המועצה העליונה של הרפובליקה האוטונומית.

סעיף 144. המועצה העליונה של הרפובליקה האוטונומית בו-

חרת נשיאות של המועצה העליונה של הרפובליקה האוטונומית ומקי-
מה ממשלה של הרפובליקה האוטונומית.

פרק תשעה-עשר

המוסדות המקומיים של הממשל והמינהל הממלכתיים

סעיף 145. מועצות צירי-עם הן מוסדות הממשל הממלכתי
בחבלים, במחוזות, במחוזות אוטונומיים, באזורים אוטונומיים, בערים,
בנפות, בנפות עירוניות, בעיירות ובנקודות יישוב כפריות.

סעיף 146. המועצות המקומיות של צירי-עם מחליטות בכל
השאלות, בעלות המשמעות המקומית, כשהאינטרסים הממלכתיים-ה-
כלליים וטובת האזרחים המתגוררים בשטח המועצה משמשים נר
לרגליהן. הן מגשימות כמו-כן את ההחלטות של מוסדות ממלכתיים
גבוהים יותר, מדריכות את עבודתן של מועצות צירי-עם נמוכות יותר
ומשתתפות בדיון בשאלות בעלות משמעות אם רפובליקאית אם כל-
בריתית ומגישות את הצעותיהן.

מועצות צירי-העם המקומיות מנהלות בשטחן את הפיתוח
הממלכתי, המשקי, התרבותי והחברתי; מאשרות את תוכניות הפיתוח
הכלכלי והחברתי ואת התקציב המקומי; מקיימות את גיהול המוס-
דות הממלכתיים, המפעלים, הרשויות והארגונים הכפופים להן; מב-
טיחות את קיום החוקים, את הגנת הסדר הממלכתי והציבורי, את
הגנת זכויות האזרחים; מסייעות לביצור כושר ההגנה של הארץ.

סעיף 147. המועצות המקומיות של צירי-עם מבטיחות במסגרת סמכויותיהן את הפיתוח הכלכלי והחברתי המשולב בשטחן; מקיימות פיקוח על קיום החוקים בידי המפעלים, הרשויות והארגונים השוכנים בשטחן וכפופים למוסדות גבוהים יותר; מתאמות ומפקחות על פעילותם בכל הנוגע בשימוש בקרקע, בשימור הטבע, בבנייה, בהפעלת המשאבים של כוח-העבודה, בייצור הסחורות של צריכה עממית, בשירותים התרבותיים-החברתיים, היומיומיים והאחרים הניתנים לאוכלוסייה.

סעיף 148. המועצות המקומיות של צירי-עם מחליטות, במסגרת הסמכויות שניתנו להן על-ידי חוקי ברה"מ, רפובליקות-הברית והרפובליקה האוטונומית. החלטותיהן של המועצות המקומיות מחייבות את כל המפעלים, הרשויות והארגונים, וכמו-כן את עובדי הרשויות ואת האזרחים השוכנים בשטחה של המועצה.

סעיף 149. הוועדים-הפועלים הנבחרים על-ידי המועצות המקומיות של צירי-עם מקרב ציריהן הם מוסדות הביצוע והארגון של המועצות הנ"ל.

הוועדים-הפועלים מדווחים אחת לשנה לכל הפחות למועצות שבחרו אותן וכמו-כן לאספות של קולקטיבי עבודה ולאספות אזרחים בשכונותיהם.

סעיף 150. הוועדים-הפועלים של המועצות המקומיות של צירי-עם כפופים במישרין למועצה שבחרה אותם וכמו-כן למוסד הביצוע והארגון הגבוה יותר.

ז. שפיטה, בוררות והשגחת פרקליטות המדינה

פרק עשרים

בית משפט ובוררות

סעיף 151. השפיטה בברה"מ שמורה לבתי-המשפט בלבד.

בברה"מ פועלים בית-המשפט העליון של ברה"מ, בתי-המשפט העליונים של רפובליקות-הברית, בתי-המשפט העליונים של הרפוב-ליקות האוטונומיות, בתי-משפט חבליים, מחוזיים, עירוניים, בתי-משפט של מחוזות ושל אזורים אוטונומיים, בתי-משפט עממיים (עירוניים) נפתיים, וכמו-כן בתי-דין צבאיים של הכוחות המזויינים.

סעיף 152. כל בתי-המשפט מוקמים בברה"מ על-פי העקרון של בחירת השופטים וסגניהם העממיים.

השופטים העממיים של בתי-המשפט העממיים (העירוניים) הנפ-תיים נבחרים על-ידי אזרחי הנפה (העיר) על יסוד זכות הבחירה הכללית, השווה והישירה לחמש שנים, וזאת בהצבעה חשאית. הסג-נים העממיים של בתי-המשפט העממיים (העירוניים) הנפתיים נבחרים באספות אזרחים במקום עבודתם או מגוריהם בהצבעה גלויה לשנתיים ומחצה.

ערכאות משפטיות גבוהות יותר נבחרות על-ידי המועצות המק-בילות של צירי-עם לחמש שנים.

שופטי בתי-הדין הצבאיים נבחרים על-ידי נשיאות המועצה

העליונה של ברה"מ לחמש שנים, ואילו סגניהם העממיים — באספות של חיילים לשנתיים ומחצה.

השופטים והסגנים העממיים אחראים בפני הבוחרים או בפני המוסדות שבחרו אותם וחייבים להם דיווח, וניתן להדיחם על פי כללים שנקבעו בחוק.

סעיף 153. בית-המשפט העליון של ברה"מ הוא המוסד המשפטי העליון של ברה"מ והוא משגיח על פעילותם המשפטית של בתי-המשפט של ברה"מ וכמו-כן על זו של בתי-המשפט של רפוב-ליקות-הברית, וזאת במסגרת שנקבעה בחוק.

בית-המשפט העליון של ברה"מ נבחר על-ידי המועצה העליונה של ברה"מ והוא מורכב מיו"ר, מממלאי-מקומו, מחברי בית המשפט העליון ומסגניהם העממיים. יושבי-ראש של בתי-המשפט העליונים של רפובליקות-הברית נמנים, בתוקף תפקידם, על הרכב בית-המשפט העליון של ברה"מ.

חוק בית-המשפט העליון של ברה"מ קובע את סדרי ארגונו ופעילותו.

סעיף 154. הדיון בתיקים האזרחיים והפליליים נערך בצוותא בכל בתי-המשפט, כשהסגנים העממיים משתתפים בדיוני הערכאה הראשונה. לסגנים העממיים בשעת השפיטה זכויות כזכויות השופטים.

סעיף 155. השופטים והסגנים העממיים הם בלתי-תלויים וכפויים לחוק בלבד.

סעיף 156. השפיטה מקויימת בברה"מ על-פי עקרון שוויון האזרחים בפני החוק ובית-המשפט.

סעיף 157. הדיון בכל בתי-המשפט מתנהל בפומבי. הדיון ב-

ישיבה סגורה של בית-המשפט מותר רק במקרים שנקבעו בחוק, ותוך קיום כל כללי הנוהל המשפטי.

סעיף 158. זכות ההגנה מובטחת לנאשם.

סעיף 159. הדיון המשפטי מתנהל בשפת רפובליקת הברית או זו האוטונומית, או זו של המהוז האוטונומי, או זו של האזור האוטונומי, או בשפת רוב האוכלוסייה של המקום הנתון. לאנשים המשתתפים בדיון — ואינם שולטים בשפה שבה מתנהל הדיון — מובטחת הזכות להכיר את מלוא החומר שבתיק, להשתתף בכל הפעולות המשפטיות באמצעות תורגמן ולדבר בבית המשפט בשפת אמם.

סעיף 160. איש לא יורשע בביצוע פשע ולא יוטל עליו עונש, אלא על סמך פסק דינו של בית-המשפט ובהתאם לחוק.

סעיף 161. לשכות עורכי-דין פועלות, כדי להגיש עזרה משפטית לאזרחים ולארגונים. העזרה המשפטית ניתנת לאזרחים חינם אין כסף, וזאת במקרים הקבועים בחוק. ארגונה וסדריה של עבודת עורכי-הדין נקבעים על-ידי חוקי ברה"מ ורפובליקות-הברית.

סעיף 162. נציגים של ארגוני ציבור ושל קולקטיבי עבודה יוכלו להשתתף בדיון בתיקים אזרחיים ופליליים.

סעיף 163. חילוקי דעות בענייני משק בין מפעלים, רשויות וארגונים באים על פתרוןם במוסדות הבוררות הממלכתית ובמסגרת סמכויותיהם.

חוק הבוררות הממלכתית בברה"מ קובע את ארגונם וסדרי עבודתם של מוסדות הבוררות הממלכתית.

פרק עשרים ואחד

פרקליטות המדינה

סעיף 164. על פרקליט המדינה הכללי של ברה"מ ועל פרקליטי המדינה הכפופים לו מוטלת ההשגחה העליונה על הביצוע המדוייק והאחיד של החוקים בידי כל המיניסטריונים, הוועדים והאגפים הממלכתיים, המפעלים, הרשויות והארגונים, מוסדות הביצוע והארגון של המועצות המקומיות של צירי-עם, הקולחוזים, הארגונים הקואופרטיביים והציבוריים האחרים, עובדי רשויות וכמו כן האזרחים.

סעיף 165. פרקליט המדינה הכללי של ברה"מ מתמנה על-ידי והמועצה העליונה של ברה"מ. הוא אחראי בפניה וחייב לה דיווח, ואילו בתקופה בין מושבי המועצה העליונה — בפני נשיאות המועצה העליונה של ברה"מ.

סעיף 166. פרקליט המדינה הכללי של ברה"מ ממנה את פרקליטי המדינה של רפובליקות-הברית, של הרפובליקות האוטונומיות, של התבלים, המהוזות והמהוזות האוטונומיים. פרקליטי המדינה של רפובליקות-הברית ממנים את פרקליטי-המדינה של האזורים האוטונומיים, של הנפות ושל הערים, ופרקליט המדינה הכללי של ברה"מ מאשר את מינויים.

סעיף 167. פרקליט המדינה הכללי של ברה"מ וכל שאר פרקליטי-המדינה מתמנים לתקופה בת חמש שנים.

סעיף 168. מוסדות פרקליטות המדינה מממשים את סמכויות-

תיהם באופן בלתי-תלוי במוסדות מקומיים כלשהם ואין הם כפופים, אלא לפרקליט המדינה הכללי של ברה"מ בלבד.

חוק פרקליטות המדינה בברה"מ קובע את סדרי ארגונם ופעילותם של מוסדות פרקליטות המדינה.

ח. סמל המדינה, דגלה, הימנונה ובירתה של ברה"מ

סעיף 169. הסמל הממלכתי של ברית הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות הוא דמותם של מגל ופטיש, על רקע כדור הארץ, שטופי קרני השמש ובמסגרת של שיבולים. הכתובת אומרת בשפות רפובליקות הברית: „פרולטרי כל הארצות, התאחדו!“ בחלק העליון של הסמל — כוכב מחומש.

סעיף 170. הדגל הממלכתי של ברית הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות הוא בד מלבני אדום, כשבפינה העליונה, ליד המוט, מגל ופטיש זהובים ומעליהם כוכב מחומש אדום, בעל שולי זהב. היחס בין רוחב הדגל לאורכו: 2:1.

סעיף 171. ההימנון הממלכתי של ברית הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות נקבע על-ידי נשיאות המועצה העליונה של ברה"מ.

סעיף 172. העיר מוסקבה היא בירת ברית הרפובליקות הסוציאליסטיות המועצתיות.

ט. תוקף חוקת ברה"מ וסדרי שינויה

סעיף 173. לחוקת ברה"מ תוקף משפטי עליון. כל החוקים והתעודות האחרות של המוסדות הממלכתיים מושתתים על יסוד חוקת ברה"מ ותואמים אותה.

סעיף 174. המועצה העליונה של ברה"מ יכולה להחליט על הכנסת שינויים בחוקת ברה"מ ברוב שלא יפחת משני שלישים של כל הצירים בכל אחד מבתיה.

